

ZILE DE SĂRBĂTOARE, ZILE ȚINUTE ȘI ZILE DE LUCRU ÎN CALENDARUL POPULAR DE LA SFÂRȘITUL SECOLULUI AL XIX-LEA

Condițiile climaterice concrete ale spațiului în care s-a derulat de veacuri viața și munca poporului român l-a făcut pe acesta ca pe baza unor experimente și cunoștințe practice însușite și transmise de sute și sute de generații, să-și elaboreze un calendar în cadrul căruia zilele, săptămânile și lunile reprezentau elementele ce marcau atât trecerea individului prin această lume cât și momentele optime pentru desfășurarea activităților materiale și spirituale din cursul unui an. Intuind echilibrul ecologic creatorii acestui calendar au marcat legătura dintre ritmurile naturii cu cele ale activităților umane prin *zile de sărbătoare* care stabileau hotarele scurgerii timpului, prin *zile ținute* care prefigurau perioadele faste sau nefaste pentru desfășurarea unor activități și prin *zile de lucru* care le asigurau existența materială cotidiană.

Vom încerca în cele ce urmează să prezentăm câteva aspecte legate de cele trei categorii de zile din calendarul popular de la sfârșitul secolului al XIX-lea pornind de la unele surse arhivistice insuficient valorificate până în prezent¹ și de la bibliografia existentă.

La sfârșitul secolului al XIX-lea pe teritoriul actual al României erau recunoscute două calendare, *cel iulian*, calendarul oficial al României (Vechiul Regat) care era utilizat de biserica ortodoxă și de credincioșii greco-catolici și *calendarul gregorian*, calendarul oficial al Imperiului Austro-Ungar, care a fost acceptat în 1582 de biserica catolică. Între acele două calendare erau diferențe atât în ce privește numărului zilelor de sărbătoare cât și data la care se țineau aceste sărbători deoarece calendarul iulian era în urmă cu 13 zile față de cel gregorian. Anul bisericesc ortodox începea la 1 septembrie (zi care marca începutul creerii lumii la evrei 3671 și la bizantini 5509) în timp ce la catolici anul bisericesc începea la Advent, prima duminică din apropierea datei de 30 noiembrie².

Zilele de sărbătoare din calendarul popular de la sfârșitul secolului al XIX-lea sunt preponderent religioase, numărul și data ținerii lor fiind stabilit de biserică în așa fel încât să eșaloneze ritul creștin de-a lungul unui an bisericesc. În cadrul sărbătorilor religioase erau cinstite un număr de persoane canonizate în trepte ierarhice: apostoli, sfinți,

---

¹ Pentru redactarea prezentului material am utilizat informațiile cuprinse în răspunsurile trimise dintr-un număr de 1230 localități la chestionarele „*Programa pentru adunarea datelor privitoare la limba română*” (1884) a lui B. P. Hașdeu și „*Chestionariu privind anticitățile țărilor locuite de români* (partea I—1893; partea a II-a 1895 a lui N. Densușianu.

² Preot prof. dr. Ene Braniște, *Liturgica generală*, București, 1993, p. 133,

evangheliști, proroci, etc., gradul sărbătorii fiind determinat de faptele atribuite sfântului respectiv³.

În ce privește numărul și data la care se țineau sărbătorile religioase cea mai veche informație este din 1627, Tocmelile bisericii ortodoxe care „au izvodit zilele cele mari de preste an carele nime să nu cuteze a lucra nici sie nici în clacă⁴. Erau stabilite un număr de 73 zile de sărbătoare repartizate pe luni după cum urmează: *septembrie* — 6 zile (1, 7, 8, 14, 23, 26); *octombrie* — 6 zile (6, 9, 14, 18, 23, 26); *noiembrie* — 7 zile (1, 8, 13, 14, 16, 21, 30); *decembrie* — 7 zile (5, 6, 9, 13, 25, 26, 27); *ianuarie* — 6 zile (1, 6, 7, 25, 27, 30); *februarie* — 3 zile (2, 3, 24); *martie* — zile (9, 25, 26) plus sâmbăta lui Lazăr; *aprilie* 2 zile (23, 25); *mai* — 5 zile (1, 7, 8, 21, 25); *iunie* — 4 zile (18, 24, 29, 30); *iulie* 7 zile (8, 15, 17, 20, 22, 25, 27) și *august* — 6 zile (1, 2, 6, 15, 25, 29) la care se adăugau 12 Vinerii mari, a doua și a treia zi de Paști și de Rusalii. Dacă adunăm la cele 73 zile de sărbătoare 52 duminici rezultă că la începutul secolului al XVII-lea românii au avut un număr de cca 125 zile de sărbătoare⁵. Ținând seama de numărul zilelor de sărbătoare repartizat pe luni plus cele patru duminici rezultă că lunar se lucra, cu excepția lunii aprilie (în anii în care nu cădeau Paștile în această lună) în medie cam 20 de zile, adică cam atât cât se lucrează, oficial, azi în România. În condițiile în care în această perioadă nu se introduseseră încă în cultură plantele prășitoare (porumbul și cartoful) iar obligațiile țărănimii aservite față de stăpânii feudali erau cât de cât acceptabile, acest număr de zile lucrătoare erau, se pare, suficiente pentru realizarea în bune condițiuni a tuturor muncilor agricole, din moment ce Biserica, ai cărei reprezentanți, mai ales în Transilvania, nu se deosebeau din punct de vedere economic prea mult de marea masă a credincioșilor, a interzis să se lucreze și în clacă.

În secolele al XVII-lea și al XVIII-lea se constată, mai întâi în Transilvania și apoi în Țările Române o creștere spectaculoasă a cuantumului obligațiilor țărănimii aservite față de stăpânii feudali, concomitent cu introducerea unor noi plante în cultura agricolă tradițională, care necesita un volum de muncă mai mare decât cerealele păioase. În Transilvania majoritatea populației fiind românească își ținea sărbătorile după calendarul iulian care era cu 10 zile în urma celui gregorian, iar pe de altă parte în comunitățile mixte românii țineau și unele sărbători catolice sau impuneau consătenilor de altă religie sărbătorile lor.

O primă reacție la această situație o reprezintă hotărârea Dietei reformate de la Alba Iulia din 1619 prin care se stabileau ca zile de sărbătoare: duminicile, Paștile, Rusaliele și Crăciunul, precizând că doar în aceste zile cineva să nu poată fi obligat la robotă și că românii să

³ Sărbătorile religioase după obiectul și importanța lor se pot împărți în: praznice împărătești; serbările sfinților cu priveghere și polileu, sărbătorile sfinților fără priveghere, sărbătorile mici, cf. Prof. Ene Braniște, op. cit., p. 144.

⁴ A. Răduțiu, în *Civiltatea medievală și modernă românească*, Cluj-Napoca, 1985, p. 215.

⁵ Ibidem.

nu-și impună unguirilor calendarul⁶ lor religios. Hotărârile Dietei n-au putut fi transpuse în practică, românii, ținându-și în continuare sărbătorile lor. Actul Unirii cu Roma din 7 octombrie 1698 cuprindea expres clauza „cum pre noi și rămășițele noastre din obiceiul besea-ricii noastre, a răsăritului, să nu ne cîltimească ci toate țărâmoniile, sărbătorile, posturile, cum pînă acum, așa și de acum nainte să fim a le ține după calendariu vechi”⁷. Autoritățile habsburgice n-aveau de gînd să respecte Actul Unirii fapt ce reiese din Ceaslovul din 14 septembrie 1700 în care după ce se preciza că „sărbătorile să se țină care sunt însemnat cu roșu și au polileu și evanghelii acele să se țină, iar cei care vor ține într-u altu chip să se bîrșluguiască cu 12 florini” erau trecute un număr de 45 de zile de sărbătoare pentru greco-catolici repartizate pe luni astfel: septembrie — 7 zile; octombrie — 3 zile; noiembrie — 6 zile; decembrie — 7 zile; ianuarie — 5 zile; februarie — 3 zile; martie — 2 zile; aprilie 1 zi; mai — 3 zile; iunie — 2 zile; iulie — 4 zile și august — 3 zile. Biserica greco-catolică a secularizat un număr de 28 zile de sărbătoare ortodoxă, majoritatea din lunile: martie, aprilie, mai, iunie, iulie, august; luni în care lucrul la cîmp era în toi.

Dieta de la Sibiu din 1714 a stabilit ca iobagul să facă 4 zile de lucru pe săptămână cu brațele sau cu vitele după cum va hotărî stăpînul⁸. Transpunerea în practică a acestei hotărâri însemna că unui iobag român care ținea toate sărbătorile ortodoxe și își îndeplinea obligațiile față de stăpînul feudal îi mai rămăneau un număr de 28 zile de lucru, iar unui iobag greco-catolic îi rămăneau un număr de 60 zile de lucru, într-un an calendaristic. În aceste condiții autoritățile au încercat pe de o parte să reducă numărul sărbătorilor ortodoxe, iar pe de altă parte să impună greco-catolicilor unele sărbători catolice în vederea uniformizării calendarului religios. Decretul imperial din 28 mai 1732 prin care s-a încercat acest lucru a stîrnit nemulțumirea atât a ortodocșilor cât și a greco-catolicilor, nemulțumire care a culminat cu memoriul episcopului Inochentie Micu adresat împărătesei Maria Tereza și prin mișcările religioase conduse de Sofronie din Cioara și Visarion Sarai.

Prin Regulamentul Iliric din 1711 s-a stabilit ca românii și sârbii din Imperiul Habsburgic să fie supuși Mitropoliei din Karlovitz și să-și păstreze calendarul vechi cu sărbătorile lor, iar în zonele în care trăiesc alături de catolici să serbeze împreună prima zi a marilor sărbători (Paștile, Rusaliile, Crăciunul, Joia Verde) și să nu fie obligați la slujbe domnești în zilele lor de sărbătoare pînă când nu se va lua o hotărâre de reducere a acestora de către episcopul ortodox. În condițiile în care Decretul imperial din 1732 n-a dat rezultatele scontate, Curtea de la Viena apelează la Mitropolia de la Karlovitz. În anul 1774 Sinodul ortodox a procedat la reducerea sărbătorilor de la 73 la 42, iar la 22 mai 1786 același Sinod face propuneri pentru ținerea sărbătorilor în

⁶ Ibidem p. 216.

⁷ Ibidem.

⁸ Ibidem.

cadru bisericii de rit răsăritean, propuneri ce vor fi consfințite prin Decretul lui Iosif al II-lea⁹ din 7 august 1786. Prin acest Decret s-a uniformizat regimul sărbătorilor pentru toți românii din cadrul Imperiului și s-au stabilit ca zile de sărbătoare: 1, 6 și 30 ianuarie; 2 februarie; 25 martie; 23 aprilie; 21 mai; 24 și 29 iunie; 20 iulie; 6, 15 și 29 august; 8 și 14 septembrie; 14 și 26 octombrie; 8 și 21 noiembrie; 6, 25, 26 și 27 decembrie la care se adăugau: Vinea Mare, a doua și a treia zi de Paști, Ispasul, a doua zi de Rusalii¹⁰, deci în total un număr de 27 de zile de sărbătoare.

Aplicarea Decretului s-a lovit de opoziția credincioșilor de rând și a unor preoți atât ortodoksi cât și greco-catolici, din care cauză autoritățile laice și religioase au fost nevoite să facă repetate intervenții, atât prin republicarea Decretului, cât mai ales prin ordonanțe bisericești (foarte activi au fost vicarii districtului Năsăudului în anii 1797, 1804) prin care se interzicea preoților să facă slujbe „în sărbătorile băbești și să fie ei cei dintâi care să meargă la lucrul câmpului ca pildă pentru popor”¹¹.

Cea mai mare sărbătoare religioasă, atât în calendarul iulian cât și în cel gregorian, este Paștile. Sărbătoarea Paștilor este cea mai veche sărbătoare creștină, ea fiind instituită de către apostoli ca o comemorare a Cinei celei de taină în cadrul căreia, după cum mărturisește evanghelistul Luca: „Iisus luând pâinea și binecuvântând-o, o frânse și le dăde zicând: mâncați, acesta este trupul meu care-l se frânge pentru voi... aceasta s-o faceți pentru amintirea mea” (Luca, 22, 19). Cina cea de taină a însemnat comemorarea Paștelui evreiesc de către Iisus și cei 12 apostoli. *Pesahul* era sărbătoarea ce se țineau la 14 Nisan (prima lună plină după echinocțiu de primăvară) în amintirea eliberării din robia egipteană și a trecerii lor prin Marea Roșie. Sărbătoarea avea un caracter familial și dura șapte zile. În seara zilei de 14 Nisan după ce veneau de la templu membrii familiei se așezau la masă (după ce, înainte, s-au spălat pe mâini) pe care erau puse azime, mielul pascal, vin, ierburi amare și oțet. Șeful familiei lua o azimă, o binecuvânta, după care rupea o bucată din ea și mânca, apoi dădea și la ceilalți meseni. Umplea paharul cu vin și puțină apă, îl binecuvânta, cu o formulă rituală, bea puțin din el și apoi dădea la restul să bea. Urma masa propriu-zisă în cadrul căreia se beau patru pahare rituale, iar când se întinca se aprindea o lumânare¹².

La început comunitățile creștine au sărbătorit diferit Paștile. Cele din părțile Siriei și Asiei Mici, unde și-a desfășurat activitatea apostolul Ioan și Filip, sărbătoreau Învierea ținând seama de ziua lunară, comemorând moartea — *Paștile Crucii* — la 14 Nisan, ceasul al IX-lea (ora 15), cu care ocazie terminau de ajunat și începeau cinele și agapele creștine, iar *Paștele Învierii* la 16 Nisan indiferent de ziua săptămânală în care cădea. Comunitățile din Egipt, Grecia, Palestina sărbătoreau Paștile după ziua săptămânală, considerând Vinerea cea mai apropiată de 14 Nisan ca *Paștile Crucii*, o sărbătoare de tristețe și post, iar duminica imediat următoare ca *Paștile Învierii*, zi de mare sărbătoare¹³.

La Sinodul din Niceia (325) s-a hotărât uniformizarea sărbătorilor Paștilor ca zi a Învierii lui Iisus și modalitățile de stabilire a datei la care să se țină. Ca dată s-a hotărât ca prima duminică după luna plină ce urma echinocțiului de primăvară să fie socotită ca sărbătoarea Învierii. Cum prima lună plină stătea și la baza stabilirii Paștelui evreiesc, Sinodul a hotărât ca Paștile

⁹ Ibidem p. 226.

¹⁰ Ibidem.

¹¹ Ibidem p. 227.

¹² Ene Braniște, *Liturgica specială, București*, 1970, p. 170.

¹³ Prof. dr. Ene Braniște, *op. cit.*, p. 175.

creștine să nu se țină o dată cu cele evreiești și nici înaintea lor. Paștile creștine fiind ținute în funcție de două fenomene astronomice, unul cu dată fixă — echinocliu de primăvară — și altul cu dată mobilă — luna plină — duminica în care se putea sărbători poate cădea în perioada 22 martie (în anii în care echinocliul de primăvară coincidea cu luna plină și era o zi de sâmbătă), 25 aprilie (în anii în care prima lună plină după echinocliu de primăvară era în 19 aprilie, zi de luni)¹⁴.

În condițiile în care, așa cum am mai arătat, la sfârșitul secolului al XIX-lea pe teritoriul României erau utilizate atât calendarul iulian cât și cel gregorian Paștile erau sărbătorite de românii ortodoxi și greco-catolici într-o duminică ce cădea în intervalul 4 aprilie (22 martie + 13 zile) — 8 mai (25 aprilie + 13 zile) pe stil nou, diferența de zile la care se țineau Paștile la români și la celelalte naționalități putând ajunge până la 13, cu implicații în ce privește și alte sărbători: Floriile, Ispasul, Rusaliile.

Anul bisericesc se împarte, în funcție de Paști, în trei perioade: prepascală, pascală și postpascală. Perioada prepascală sau a Triodului începe cu Duminica Vameșului și Fariseului (care cade cu trei săptămâni înaintea postului mare) și se termină cu Duminica Învierii, durând 10 săptămâni. Cel mai important eveniment, din punct de vedere al dogmei creștine, ce se comemorează în această perioadă este moartea pe cruce a lui Iisus, în Vinerea Mare. Tot în această perioadă se sărbătoresc praznicele împărătești: Bunavestirea și Floriile.

Perioada pascală sau a Penticostarului durează de la Duminica Învierii până la Duminica Tuturor Sfinților, deci 8 săptămâni. În cadrul acestei perioade cele mai importante sărbători sunt Paștile, Înălțarea Domnului și Pogorărea Sf. Duh.

Perioada postpascală sau a Octoihului ține de la Duminica Tuturor Sfinților până la Duminica Vameșului și Fariscului, durând între 26 și 40 de săptămâni, în funcție de data la care sunt ținute Paștile în cei doi ani calendaristici. În cadrul acestei perioade sunt ținute praznicele împărătești: Schimbarea la față (6 august), Adormirea Maicii Domnului (15 august); Nașterea Maicii Domnului (8 septembrie); Înălțarea Crucii (14 septembrie); Intrarea în biserică a Maicii Domnului (21 noiembrie); Crăciunul (25—27 decembrie); Tăierea împrejur (1 ianuarie); Botezul Domnului (6 ianuarie) și Întâmpinarea Domnului (2 februarie).

Cele 14 sărbători menționate mai sus sunt cele mai mari sărbători creștine, numite și praznice împărătești, ele fiind și cele mai vechi (Paștile și Rusaliile fiind instituite în perioada apostolică). Aceste sărbători erau ținute cu mare pompă și solemnitate, preoții și ierarhii efectuând slujba cea mai amplă, citind și ceasurile împărătești la care participau și împărații bizantini, iar în Țările Române domnitorii cu întreaga curte. Erau considerate zile de repaus absolut în care și sclavii erau scutiți de corvezi, se acroadau amnistii, se interziceau jocurile de teatru și de circ etc. Iconografic cele 14 sărbători sunt reprezentate în bisericile românești sub numele de prăznicare pe icoanostas și în perioada de preserbare și postserbare erau puse la închinat pe tetrapod.

Alături de praznicele împărătești biserica ortodoxă mai are ca sărbători și zile închinare unor sfinți mai importanți: Sf. mucenic Dumitru (26 octombrie); Sf. arhangheli Mihail și Gavril (8 noiembrie); Marele ierarh Nicolae (6 decembrie); Sf. arhidiacon Ștefan (27 decembrie); Sf. Vasile cel Mare (1 ian.); Sf. Ioan Botezătorul (7 ian.); Sf. ierarhi Vasile, Grigore și Ioan (30 ian.); Sf. mare mucenic Gheorghe (23 aprilie); Sf. împărați Constantin și Elena (21 mai); Nașterea Sf. Ioan Botezătorul 24 iunie; Sf. apostoli Petru și Pavel (29 iunie); Sf. prooroc Ilie (20 iulie) și Tăierea capului Sf. Ioan Botezătorul (29 august).

În mentalitatea populară de la sfârșitul secolului al XIX-lea importanța sărbătorilor se regăsește în numărul zilelor calendaristice acordate, în pregătirile ce se făceau pentru sărbătoarea respectivă și-n modul în care se desfășurau aceste sărbători.

Potrivit răspunsurilor la chestionarul lui N. Densușianu cea mai mare sărbătoare religioasă din calendarul popular este Paștile. Paștile erau sărbătorite trei zile dar erau precedate de săptămâna mare (neagră, a patimilor) și urmate de săptămâna luminată perioade deosebit de importante din punct de

¹⁴ Ibidem, p. 176.

vedere al credințelor și practicilor populare. Data la care erau ținute Paștile era fixată de biserica ortodoxă după procedeul menționat mai sus și era comunicată la Bobotează de preoți credincioșilor.

Pregătirea spirituală pentru sărbătorirea Paștilor începea cu *săptămâna albă* sau *brânzei*, ultima săptămână din cășlegi. În această săptămână nu se mânca carne de loc, alimentația bazându-se pe lapte și produse lactate și ouă și nu se fac nunți. În joia din această săptămână, numită și *joia furnicilor*, femeile făceau o turtă în care puneau brânză și o spoiau cu unt pe care o coceau în cuptor. Turta era dată unui copil care se ducea afară și o mânca stând pe un butuc iar o parte din ea o pune pe un moșuroi de furnici „cu credința că furnicile nu se vor prăsi pe la casa lor”¹⁵.

Săptămâna albă se termina cu Duminica lăsatului secului care era o adevărată sărbătoare familială în toate comunitățile sătești. În toate familiile se făceau pregătiri culinare deosebite pentru această duminică, „masa mare” din această zi nu se ridică până a doua zi. Luni dimineața „unul din căseni se scula mai de dimineață, lua măsaiul cu fărâmiturile de pe el, cu ochii închiși, și se ducea afară și arunca fărâmiturile la păsări zicând: cum n-am văzut eu când am luat măsaiul așa să nu vedeți nici voi bucatele mele”¹⁶ sau „veniți păsări să vă dau și vouă din bucatele mele cu care prind postul dar și voi să prindeți post de la bucatele mele. Eu prind post pe șapte săptămâni, voi să-l prindeți pe un an întreg”¹⁷. Tot în această zi se *colăceau* rudele mai în vârstă (părinții, nașii, unchii etc.), adică familiile tinere mergeau cu un colac și vin la ei și-și cereau iertare, sărutându-le mâna, după care se puneau la masă. După *masa mare* toți plecau, împreună, la horă sau la cârciumă unde se continua petrecerea, tinerii primind la plecare un colac și o lumânare.

Fetele și flăcăii rămași necăsătoriți în cășlegi erau batjocoriți la lăsatul secului prin strigarea peste sat „se sloboade o roată de foc de pe un deal în timp ce unul strigă: M-a rugat, rugat / ... numele fetei / Să-i caut bărbat / Șapte pite mi-a dat / Și-un dărab de usturoi / Aoleo! ce-o să mă fac / Că pitele le-am mâncat / Bărbat nu i-am căpătat / La urmă tot i-am aflat / Pe ... / Că-i bătrân / Șade-nvăluit în fân / Și ea invăluită-n otavă / Că nu mai poate de slabă”¹⁸. În părțile Maramureșului se puneau moși sau babe din paie în locuri vizibile din uliță și greu de luat¹⁹.

Prima zi după lăsatul secului se numea *lunea curată* zi în care femeile nu lucrează nimic în afară de spălatul vaselor cu leșie „ca să nu le mănânce păsările holde”²⁰. În această zi nu era bine de mers la pădure deoarece „cad lemnele pe tine”²¹. În Slatina Timișului tinerii umblau mascați prin sat, cu muzicanți, de cei care se mascau nu se apropia ingerul bun timp de șase săptămâni.

Marțea din prima săptămână a postului era *marțea strâmbă*, *a tunului*²² sau *spolocania*. Femeile nu lucrează în această zi ca să nu se înstrâmbe²³ și ca

¹⁵ „Joia furnicilor în săptămâna brânzei, fac turte cu brânză pe care o mănâncă noaptea când fac focul zicând: eu mănânc turtă cu brânză voi să vă mănâcăți una pe alta, din casa mea să fugiți și să nu mai fiți, apoi ingroapă o bucată din turtă în cenușa focului” (Vărtoapele de Jos, Teleorman); „femeile fac un fel de pâine frământată în care se pune și puțină brânză și o mănânc pe deasupra cu unt. Trimit un copil cu ea la un mușuroi de furnici unde mănâncă o parte din ea iar o parte o pun în mușuroi cu credința că furnicile nu se vor prăsi la casa lor” (Pârveu Roșu, Argeș).

¹⁶ În loc. Vașcău, Bihor. „Plăcintele rămase din această zi sunt bune la vacile care fată și la porcii bolnavi” (Orlat, Sibiu).

¹⁷ În loc. Câmpuri Surduc; „fărâmiturile de pe masă să mâncați, nu roada câmpului” (Roșia, Gorj).

¹⁸ În loc. Caraomer, Constanța. Strigări peste sat se fac și-n localitățile jud. Mehedinți, Vlasca, Dolj.

¹⁹ În loc. Șugatag, Maramureș.

²⁰ Mirleanu, Constanța.

²¹ În loc. Slatina Timișului, Timiș.

²² În loc. Căineni, Gorj „nu lucrează de frica trăznetului”.

²³ În loc. Câmpuri Surduc.

să nu fie trăznite ele și lucrul pe care-l fac la vară²⁴, „beau rachiu cu chiper până se îmbată ca să le crească cânepa. Dacă nu se îmbată, nu le crește cânepa”²⁵. Din această zi începea de fapt postul și zilele Sântoaderului.

În calendarul religios Sf. Teodor (recrutul) are zi de serbare în 17 februarie ca urmare a canonizării sale²⁶ în anul 304. În calendarul popular sfântul este cinstit nu pentru faptele pentru care a fost canonizat ci pentru caii săi care „marți în prima săptămână din post tună de la munte și nu ies la munte până marți în a doua săptămână”²⁷. În săptămâna cât țineau caii lui Sântoader femeile nu efectuează anumite munci; nu urzesc „pentru a nu se incurca caii în fire”²⁸; nu torc; țin sărbătoare ca să nu le calce caii lui Sântoader²⁹; și mai ales nu umblă seara pe uliță și la moară. Cele mai importante zile din această săptămână erau vinerea și sâmbăta. În ziua de vineri fetele înainte de răsăritul soarelui se duc la pădure sau la *locuri curate* (unde n-ajung găinile) și caută rădăcini de iarbă mare sau popălnic „când sapă, în locul de unde s-a luat rădăcina trebuie să pună sare, făină și boabe”³⁰. Cu aceste rădăcini făceau leșie cu care se spălau pe cap la miezul nopții. În unele localități în loc de iarbă mare sau popălnic se foloseau pentru leșie ogrinji din iezlea cailor³¹. După ce se spălau pe cap trebuiau să se pieptene zicând: „Toadere Sântoadere dă coșița fetelor cât coada iepelor și chica copiilor cât coada cailor”³².

În noaptea de vineri fetele își făceau de măritat „luau o masă, o întorceau cu picioarele în sus și fata dezbrăcată se pune în genunchi pe ea. În fața ei se puneau un copil curat cu o oglindă îndreptată spre fată zicând Sfinte Toadere arată soțul acestei fete”³³.

În ziua de sâmbătă se făcea colivă, din grâu decojit, care se ducea la biserică unde preotul o sfințea, după care se împărțea la copiii sau oameni săraci. Cojile grâului erau păstrate, „se afumau cu ele” când erau bolnavi³⁴. Din sâmbăta Sântoaderului se purtau slujbele pentru morți și se scoteau pomelnicele. Slujbele se purtau în fiecare sâmbătă până în joia mare și constau din blide cu câte 3 sau 5 prescuri. Oamenii se tundeau (răteau părul) și se radeau după care se spălau pe cap cu apă în care au fost fierți ogrinji din iezlea animalelor ca să le crească părul mare și frumos și să nu le cadă³⁵. Tot în această zi se tundeau coamele și cozile mănjiilor de un an, a noatenilor și a vitelor, dar nu era voie să pună mâna pe coarne³⁶; se incurcau caii ca să fie iuți peste an „se cearcă caii care sunt sănătoși, încalecă pe ei și-i reped câte o bucată de loc ca să fie sănătoși peste an”³⁷. Animalele tinere — caii și bovinele — erau prinse în ham și jug pentru prima dată în această zi pentru a le învăța să tragă³⁸.

Din marțea tunului începea postul mare, un post aspru de 7 săptămâni în care nu se consuma carne, lapte, ouă, pește, alimentația populară bazându-se în general pe legume fierte. În cursul acestui post fetele și femeile „lucrau foarte mult la țesături și cusături pentru a avea haine noi de Paști”³⁹, credința

²⁴ În loc. Mirleanu, Constanța.

²⁵ În loc. Godinești, Gorj; Păcinești, Hunedoara.

²⁶ Sfântul a fost martirizat pentru o minune făcută de el în timpul prigoanei lui Iulian Apostatul, cf. Prof. Ene Braniște, o.c. p. 225.

²⁷ În loc. Pojoji, Vâlcea.

²⁸ În loc. Căineni, Gorj.

²⁹ În loc. Pojoji, Vâlcea.

³⁰ În loc. Pojoji, Vâlcea.

³¹ În loc. Corod, Tecuci; Draja de Sus, Prahova; Beilicu, Constanța; Bogdănești, Tutova, etc.

³² În loc. Sîpeni Tuțcani, Covurlui.

³³ În loc. Comlăuș, Arad.

³⁴ În loc. Câmpuri Surduc.

³⁵ În loc. Drajan de Sus, Prahova.

³⁶ În loc. Andrieșeni, Iași.

³⁷ În loc. Caravanu, Constanța.

³⁸ În loc. Șinca Veche, Făgăraș.

³⁹ În loc. Măstăcani, Covurlui; „Toată lumea are ceva strai înnoit”.

generală fiind că de Paști fiecare din casă trebuie să aibe haine noi, măcar o cămașă dacă nu se poate mai mult.

Pentru sărbătorirea Paștilor se făcea curățenia generală a gospodăriilor și a caselor „casele trebuie îngrijite și ele căci ne bleastă dacă le prinde învie-rea neîngrijite”⁴⁰. Casele erau lipite, spoite, mobilierul era spălat și curățat, la fel și textilele de interior. Curățenia de primăvară a curților și grădinilor începea în perioada premergătoare Paștilor, arsul gunoaielor, adunate cu această ocazie la Mucenici, Alexii sau Blagoveștenie fiind o practică generală în toate localitățile rurale, având și o semnificație magică de apărare a gospodăriilor de lighioane, jivine șerpi, etc.

Postul Paștilor se începea cu săptămâna mare (neagră) care era perioada cea mai aspră a postului. Ea ținea de la Florii până-n noaptea Învierii.

Prima mențiune a Floriilor, ca sărbătoare, datează din secolul al IV-lea în părțile Ierusalimului. Sărbătoarea marca începutul săptămânii Paștilor și era numită și *duminica aspiranților* deoarece în această zi cei care voiau să se creștineze mergeau, cu mare solemnitățe, la episcop pentru a-i cere să fie primiți la botez. Sărbătoarea era prăznuită cu mare solemnitățe atât la curtea bizantină cât și la curțile domnilor români, în această zi împăratul acorda grațieri⁴¹.

În calendarul popular Floriile începeau săptămâna cea mai importantă din punct de vedere al pregătirilor pentru Paști. În zilele până la joia mare oamenii se spovedeau și împărțeau. În duminica Floriilor preotul sfințea la bise-rică ramuri de salcie verde care se împărțeau la credincioși. Femeile căutau să primească nuiiele cât mai lungi deoarece „credeau că va crește cânepa mare cât nuiielele”⁴², numărau mugurii „de pe ele ca să vadă câți pui vor avea la cloș-te”⁴³. Nuiiele erau puse la icoană⁴⁴ sau la grindă păstrându-le până vara când erau bune de afumat când sunt vremuri grele⁴⁵. Oamenii se încingeau cu aceste nuiiele ca să nu-i doară mijlocul la munca câmpului⁴⁶.

În joia mare se termina purtatul slujbelor pentru morți cu care ocazie se dezlegau sărindarele, fiecare familie aducând la biserică „prescuri, colaci, vin, un pahar cu miere, fructe”⁴⁷ pe care le sfințea preotul după care parte din cele adu-se rămăneau preotului (în localitățile în care paștile ce se luau în ziua de în-viere erau sub formă de anafură, aceasta se făcea din aceste prescuri), parte erau luate și date de pomană în cimitir sau acasă.

În dimineața zilei de joi mari se făceau focuri în cimitir sau acasă pentru a se încălzi morții. Focurile erau făcute cu bozii uscate sau cu nuiiele de alun, adunate de copii în ziua de miercuri. Lemnele de alun „erau rupte cu mâna în pădure, nu tăiate și erau aduse acasă fără a le pune jos”⁴⁸. Înainte de a face focul femeile sau fetele scoteau apă din fântână și o vărsau pe jos ca să aibe morții pe lumea cealaltă. Cei care nu aveau fântâni „făceau acest lucru la pu-turi străine după ce mai înainte au plătit apa cu câțiva gologani pe care i-a lăsat împrejurul puțului”⁴⁹. Apă din fântână se puneă și în oale noi pe un scaun așezat lângă focul din ogradă⁵⁰ sau în cofe noi pe care se puneă și câte o bucată de pâine sau mălai din un cuțit crezând că „morții care n-au pe nimeni să le dea pomană vin, mănăncă și beau și se satură pe un an de zile”⁵¹. Pentru morții din

⁴⁰ „Se face curățenia caselor, mulți țin a se îmbrăca cu haine noi” (Panatu, Prahova); „gospodarii se îngrijesc ca în casă să fie curățenie” (Hângulești, Râm-nicul Sărat); „toți curățî ogrezile de gunoaie și casele le văruiesc” (Havărna, Do-rohoi); „se împodobesc pereții caselor cu covoare și scoarțe frumoase” (Rașova, Constanța).

⁴¹ Prof. dr. Ene Braniste, *op. cit.* p. 172.

⁴² În loc. Andrieșeni, Iași.

⁴³ În loc. Andrieșeni, Iași.

⁴⁴ În loc. Talpa Ogrezile, Vlașca.

⁴⁵ În loc. Șinca Veche, Făgăraș; Cușmig, Constanța.

⁴⁶ În loc. Gâștești, Vlașca; Cioara Brăila.

⁴⁷ În loc. Heleșteni, Roman.

⁴⁸ În loc. Roșia, Gorj.

⁴⁹ În loc. Bogza, Râmnicul Sărat.

⁵⁰ În loc. Lăpușata, Vâlcea; Licuriciu, Gorj; Gârla Mare, Mehedinți.

⁵¹ În loc. Călugăreni, Neamț.

anul acela, în ziua de joi mari „se făceau nouă pituști în care se punea câte un gologan și o lumânare și se dădea pomană la mormânt pentru a avea cu ce plăti vămile”⁵², iar pentru copiii rătăciți (născuți morți sau care au murit nebotezați) se împărțea peste focul din curte câte o turtă⁵³.

În joi mare se *băgau paștile* în biserică. Paștile erau sub formă de anafură⁵⁴ făcută din prescurile aduse la biserică în această zi și sub formă de pâine și vin. În localitățile în care paștile erau sub formă de pâine și vin acestea erau *plătite* de o familie care „trebuia să anunțe de vreme pe preot de aceasta deoarece erau mulți care doreau să plătească paștile”⁵⁵.

Pâinea pentru paști era fie o pâine obișnuită, fie una rituală pregătită de o văduvă bătrână⁵⁶ sau de mai multe văduve⁵⁷ curate. Făina din care se făcea această pâine era obținută din grâul rezultat din adunarea spicelor rămase pe miriște după secerat „numai pâine căpătată din acel grâu va fi fără părere de rău și nespurcată”⁵⁸ sau din grâu de primăvară ales bob cu bob. Grâul era răsnit luna de către femeile ce s-au spovedit în acea zi, miercuri preotul face o molitvă după care femeile cern făina de nouă ori. Făina este frământată și după ce „dospea se coc mai multe pâini pe care joi le duc la biserică să le binecuvinteze preotul. Pâinea rămânea în biserică până sâmbătă când era tăiată în bucăți mici și pusă într-un ciubăr nou turnându-se vin peste ea și se lăsa în altar până după înviere când era împărțită credincioșilor”⁶¹.

În Transilvania cei care plăteau paștile trebuiau să se pregătească și pentru *prânzul paștilor* care se făcea în prima zi⁶² sau a treia zi de Paști⁶³. În Vechiul Regat *titorii* (cei care au plătit paștile) trebuiau să pregătească pâine, vin și pește pe care în prima zi de Paști le ducea și le așeza pe o masă în fața bisericii „Fiecare creștin după ce a luat paști, la ieșirea din biserică primea de la *titorii* câte o bucată de pâine și pește și un pahar cu vin”⁶⁴.

În calendarul popular joia mare era data la care trebuiau fetele și femeile să termine de tors cânepa deoarece „dacă până în joia mare nu-i toarsă apoi începe munca câmpului și rămâne netoarsă”⁶⁵. Mamele își speriau fetele că dacă nu vor toarce cânepa până atunci vine joimărica „o babă ce locuiește în bunge-

⁵² În loc. Obârșeni, Tutova.

⁵³ În loc. Cleanov, Mehedinți.

⁵⁴ Din păcate în răspunsuri nu se menționează decât în puține cazuri sub ce formă erau paștile pe care le dădea preotul la biserică în noaptea învierii.

⁵⁵ În loc. Vascău, Bihor.

⁵⁶ În loc. Răciu, Gorj.

⁵⁷ În loc. Șinca Veche: „mai multe femei se adună și ale câte două trei ocale de grâu curățându-l de corpuri străine și în urmă se adună la o casă unde cern făina de nouă ori, o frământă, o coace și o duc la biserică” (Vrața, Mehedinți): „se asociază două trei gospodari, cumpără vin și din făina ce se duce la maslul paștelui după sfintire se ia două părți din ea și se amestecă cu făina lor, pe care o frământă și fac prescuri pe care le duc la biserică împreună cu vinul” (Secuiul, Dolj).

⁵⁸ În loc. Cleanov, Mehedinți.

⁵⁹ În loc. Șinca Veche: „Paștile se pregătesc de mai multe văduve curate, cumpără grâu de primăvară cu ocaua, îl aleg bob cu bob. Luni în săptămâna mare se spovedesc, îl rănesc, miercuri frământă paștile și le coc și tot miercuri seara le duc la biserică” (Secuiul, Dolj).

⁶⁰ „Paștile se fac de femei bătrâne curate care cern făina de nouă ori după ce preotul a făcut molitva, apoi frământă și coc prescuri. Miercuri și joia se duc la biserică unde se sființesc. În noaptea Paștelui fac focuri lângă biserică, copiii și tinerii păzesc paștile să nu le fure cineva” (Gogoșu, Dolj).

⁶¹ În loc. Șinca Veche.

⁶² În loc. Vascău: „În ziua de Paști se face sfintirea ouălor și a cărnii de miel pe care omul o aduce la biserică, după care cheamă preotul, frunțașii comunei și ai bisericii la prânz” (Valeadiernii).

⁶³ În loc. Ciubanca, Șinca Veche.

⁶⁴ În loc. Părlita, Teleorman.

⁶⁵ În loc. Gângiova, Dolj.

turile întunecease, neatinse de topor și necălcate de picior de om⁶⁶ și arde degetele. În unele localități în noaptea de miercuri spre joi mari umbra prin sat o ceată de copii strigând: „hupa, hupa, tors-ai stupa / călții, călții tors-ai călții / Ori i-ai tors, ori i-ai ros / Ori i-ai băgat pe sub gros / Și i-ai răsucit după fus / Ori în furcă nu i-ai pus / Cinci ouă încondeiete / la lelița pe perete. Copiii primeau, la plecare, ouă⁶⁷.

În Vinerea Mare (seacă) femeile boiau ouăle pentru Paști. Dimineața înainte de răsăritul soarelui oamenii alergau prin rouă⁶⁸, sau se duceau la o fântână sau la un râu „la apa Moldovei și se scaldă dinainte de răsăritul soarelui pentru ca să fie sănătoși tot anul⁶⁹.

Sâmbăta era ultima zi a pregătirilor pentru Paști. Femeile aveau cel mai mult de lucru în această zi deoarece trebuiau să pregătească mâncarea (colacii, pasca, mielul, etc.) să îmbrace casele de sărbătoare și să facă ultimele retușuri ale hainelor ce vor fi îmbrăcate pentru prima oară la Paști. Sâmbăta seara „fiecare gospodină își pregătește blidul în care pune una sau mai multe paști, ouă boite⁷⁰ pentru a fi duse la Înviere.

Pasca era făcută din aluatul pentru colaci din care „se făcea o turtă rotundă pe care se puneau un colac dintr-o viță sau din trei patru împletite jur împrejur. În centru se face tot din vițe două diametre care se întretaie în formă de cruce, Spațiul gol se umplea cu brânză de oi sau de vaci, frământată cu puțină făină de păpușoi cernută cu sita deasă, și cu albuș de ou. Totul se spoia cu gălbenuș de ouă înainte de a se pune la copt⁷¹. Cele mai frumoase paști erau puse în blid și duse la biserică.

Noaptea „pe la cântatul cocoșilor tot satul se ducea la biserică, la Înviere⁷². În noaptea Învierii se făceau focuri lângă biserică și se priveghea ca să vadă când se deschide cerul crezând că „cine vede cerul deschis primește ori ce ar cere⁷³. Tinerii păzeau paștile să nu le fure cineva, „cel care ar fi reușit să fure paștile putea fura orice lucru, ziua în amiaza mare, fără ca să fie văzut⁷⁴.

După slujba învierii „blidele cu pasca și ouăle erau puse pe două rânduri, iar preotul le sfințează⁷⁵. După sfințire participanții la slujba de Înviere iau paști, încheind astfel postul, „dacă nu iau paști trebuie să postească și în ziua de Paști⁷⁶. În localitatea Orlat, Sibiu se credea că dacă cineva este pe munte în ziua de Paști și nu poate lua paști poate să mănânce muguri verzi de brad în locul paștilor pentru a putea încheia postul.

Când se întorceau de la Înviere oamenii era bine să calce pe o brazdă cu

⁶⁶ În loc. Drajna de Sus, Prahova.

⁶⁷ În loc. Orlești, Vâlcea.

⁶⁸ Obiceiul era foarte răspândit în localitățile moldovene.

⁶⁹ În loc. Tupilați, Roman; „cine se scaldă înainte de a răsări soarele în Vinerea Seacă pe acela nu-l cuprinde boala tot anul” Broșteni, Suceava; „Cine vrea să n-aibă friguri peste an se duce și se scaldă înainte de răsăritul soarelui” (Țuțora, Iași). Obiceiul de a se spăla cu apă înainte de răsăritul soarelui mai era practicat și în vinerea din săptămâna luminată numită și *Izvorul Tămăduirii*, „în vinerea după Paști, numită și Izvorul tămăduirii, se spală cu apă de la fântână sau puț zicând că e ziua când curge izvorul tămăduirii a cărui apă se împarte în toate apele și cine se spală mai întâi se vindecă de toate neputințele” (Glodeanu Silișteea, Buzău). „Vineri este izvorul tămăduirii când anumite boale, mai ales pocelile din ieie se vindecă cu ape din anumite izvoare bune de leac, sau cu apă neînceptă de la puț” (Humele, Argeș); În localitatea Tupilați în joia din săptămâna luminată sătenii își curățau fântânile iar a doua zi preotul făcea agheazmă cu care se sfințeau fântânile.

⁷⁰ În loc. Bălești, Roman.

⁷¹ În loc. Bătrânești, Roman.

⁷² În loc. Plopana, Tutova.

⁷³ În loc. Buhociu Mare, Bacău.

⁷⁴ În loc. Zătreni, Vâlcea.

⁷⁵ În loc. Bătrânești, Roman.

⁷⁶ În loc. Pârlita, Teleorman.

iarbă verde în care era înfipt fierul plugului ce era pusă lângă pragul casei „ca să fie veseli tot anul cum e câmpul când înverzește și tari ca fierul”⁷⁷.

În prima zi de Paști înainte de a mânca trebuiau să ia paști „nimeni, nici chiar copiii n-au voie să mănânce până ce n-au luat paști care se aduc de la biserică într-un pahar acoperit”⁷⁸. Înainte de-a lua paștile fiecare trebuia să se spele cu apă în care a fost pus: un ou, un ban de aur sau argint și urzică și să se îmbrace cu haine curate. Acasă paștile erau date de „tatăl sau cel mai în vârstă om” din casă cu mâna lui. Cei care primesc paștile trebuiau să stea cu piciorul pe un topor”⁷⁹. Înainte de a se îmbrăca hainele noi prima dată prin ele trebuia să fie trecut „un fier ca oamenii să fie tari ca fierul”⁸⁰.

În prima zi de Paști nimeni nu trebuia să plece din satul lui⁸¹, oamenii stând acasă și pe la biserică unde se trag clopotele toată ziua „ca să se facă păpușoiul bine și cânepa mare”⁸². În această zi nu se lucrează nimic, nu se mătură, nu se pregătește mâncare „masa de Paști nu se ridică trei zile”⁸³, oamenii „ciocnesc ouă și se îmbrățișează”⁸⁴. Înainte de-a mânca (după ce-au luat paști) e bine să ia în gură o bucată de leuștean, pește sărat, ouă roșu ca să fie apărați „de bube” și ușori cum e peștele⁸⁵. Mâncarea de Paști consta din pască, carne de miel „uscată în cuptor”⁸⁶ și ouă înroșite. Nu era bine să mănânci fiertură de carne „că-i rău de dihanii” și nici să umblie cu sare „că-ți asudă mâna”⁸⁷.

În ziua a doua de Paști se duceau finii la nași, copiii la părinți, tinerii la bătrâni, în vizită cu colac, pască și ouă înroșite. În această zi „masa stă încărcată cu mâncări și băuturi toată ziua, nașii le dau să mănânce și să bea, în urmă se duc împreună la scrânciob unde-și continuă petrecerea”⁸⁸.

Scrânciobul (dulapul, leagănul) era făcut în săptămâna mare de către flăcăii din sat sau de către un cârciumar și era pornit „a doua zi de Paști și umbla în toate duminicile și sărbătorile până la Ispas”⁸⁹.

În Vechiul Regat în ziua a doua și a treia de Paști tinerii, de dimineața până la prânz, umblau cu *vălăritul* „umblau flăcăii cu lăutarii plății pentru horă, din casă în casă, mai ales pe urde sunt fete mari”⁹⁰. Vălarii când intrau în curțile gospodariilor „dădeau Cristos a înviat și sărutau mâna bătrânilor”⁹¹, la

⁷⁷ În loc. Bârzenii de Pădure, Gorj.

⁷⁸ În loc. Șinca Veche, Făgăraș.

⁷⁹ În loc. Drajna de Sus, Prahova.

⁸⁰ În olc. Albeni, Gorj; „înainte de a îmbrăca hainele noi petrec un cărbune din foc prin ele” (Peri, Mehedinți).

⁸¹ În loc. Drăgșeni, Teleorman.

⁸² În loc. Broșteni, Suceava.

⁸³ În loc. Gârla Mare, Mehedinți.

⁸⁴ În loc. Bistriciaora, Neamț.

⁸⁵ În loc. Bogza, R. Sărat; intră în grădină și gustă puțin leuștean ca să nu-i prindă frigurile” (Zătreni, Vâlcea).

⁸⁶ În loc. Pastrăveni, Neamț.

⁸⁷ În loc. Broșteni, Suceava.

⁸⁸ În loc. Chiojdieni, Neamț; „a doua zi de Paști cumetrii și finii se duc pe la nași cu câte o sticlă de vin și o pască sau două. Nașii îi așteaptă cu masa plină. După ce mănâncă și beau se duc cu toții la horă” (Dragomirești, Tecuci); „a doua și a treia zi de Paști se duc cu paști și cu ouă pe la nași iar nașul le dă mâncare și băutură în urmă se duc la cârciumi unde-și petrec nașii și finii împreună” (Chiojdieni, R. Sărat); „merg pe la neamuri pă goștii” (Vascău).

⁸⁹ În loc. Grumezești, Neamț.

⁹⁰ În loc. Avrămești, Tutova; „a doua zi de Paști merg flăcăii la casele cu fete unde cântă și joacă” (Mircești, Vaslui).

⁹¹ În loc. Dulcești, Roman; „a doua zi de Paști umblă flăcăii cu lăutari pe la toate casele din sat. La fiecare casă dau Cristos a înviat, joacă și primesc colaci, pască, ouă bani” (Corod, Tecuci); „Toți flăcăii din sat care joacă în horă umblă cu vâlăritul a doua zi de Paști mai cu seamă pe unde sunt fete mari, acolo joacă înaintea casei apoi poftesc fetele în horă, fetele le dau pască, ouă și bani” (Puiești, Tutova).

casele unde erau fete mari „joacă puțin”⁹² după care invită fetele la scrânciob. Vălarii primeau de la fete colaci, pască, ouă și chiar bani. Pe fetele care nu dau colaci le dau afară din horă⁹³.

După masă tot satul se aduna la scânciob unde „perechi, perechi de tineri stau în scaune și se dau, iar restul joacă în horă, femeile și bătrânii stând de-o parte și privesc”⁹⁴. În scrânciob se dădeau și femeile tinere ca să li se facă cănepea mare⁹⁵.

Prima săptămână după Paști era *săptămâna luminată*, „toată săptămâna era ținută sărbătoare mai ales de către femei”⁹⁶. Cine murea în această săptămână „mergea direct în cer”⁹⁷. Din această săptămână începeau joile și marțile ținute. Din păcate informatorii nu dau prea multe detalii legate de sintagma *zile ținute* cu toate că în toate localitățile rurale din România în afară de joile și marțile după Paști se mai țineau și alte zile. Se menționează doar că în aceste zile nu se torce, nu se urzește, nu se opărește, e bine să fie ținute sau „nu se lucră, chiar se face horă”⁹⁸.

Se țineau nouă joi începând cu joia mare și terminând cu joia a noua, *verde, a bulcilor, furtunoasă* (prima joi după Duminica Mare). Dintre aceste joi cele mai importante erau: *joia mare, joia ciorilor* (în săptămâna luminată), *joia paparudei* (în săptămâna a treia după Paști) și *joia verde*, ultima, când se „credea că fierbe piatra în cer. În aceste joi nu lucră pentru ei la câmp, „nu ară pentru ei ci fac clacă pentru preoți”¹⁰⁰ din care cauză se numea și *joia popii*. În satul Frumușelu jud. Tecuci „în joia din săptămâna luminată gospodarii cu preotul ies pe hotar cu nouă oale noi și cu anafură din ziua de Paști și la toate crucile drumurilor îngroapă câte o oală și anafură zicând: până aici are voie să vină piatra iar la noi s-o transformi Sf. joi în ploi”.

În unele localități din Vechiul Regat după Paști se țineau și trei marți, cea de-a treia fiind cunoscută și sub numele de Ropotin, zi în care femeile nu lucrează nimic afară de făcut țeste¹⁰¹.

La patruzeci de zile după Paști se ținea Ispasul, sărbătoare care cade întotdeauna în zi de joi. În primele veacuri a creștinismului înălțarea la cer era sărbătorită o dată cu Pogorârea Sf. Duh în a cincezeia zi după Paști având la origine sărbătoarea evreiască a cinzecimii¹⁰². Din secolul al V-lea biserica a separat cele două sărbători, fixând data înălțării în a patruzecia zi. Ambele sărbători erau ținute cu mare pompă de către credincioși¹⁰³.

În calendarul popular Ispasul era considerată o sărbătoare importantă prin perioada de zece zile pe care o inaugura în care umblau călușarii. Cu o zi înainte de Ispas, se credea că „zboară morții spre cer”¹⁰⁴ de aceea în ziua de înălțare femeile „împărțeau fire de ceapă verde și usturoi însoțite de colăcei și pahare de rachiu”¹⁰⁵. După terminarea slujbei religioase preotul iese cu credincioșii la

⁹² În loc. Sendreni, Covurlui.

⁹³ În loc. Lupești, Covurlui.

⁹⁴ În loc. Grințes Neamț.

⁹⁵ În loc. Obârșeni, Tutova; Sendreni, R. Sărat.

⁹⁶ În loc. Bogza, R. Sărat.

⁹⁷ În loc. Broșteni, Suceava.

⁹⁸ În loc. Ivănești, Vaslui.

⁹⁹ În loc. Blăjești, Bacău; Oncești Noi, Tecuci.

¹⁰⁰ În loc. Dănești, Gorj; „se țin gazdele a lucra pe seama lor, ca să fe-rească Dumnezeu hotarul și recolta de grindină, fac clăci pentru preoți” (Șugatag).

¹⁰¹ „s-au ținut trei marți după Paști pentru grindină, iar în marțea a treia fac țeste de pământ — *ropotinul țăștelor*” (Bălcești, Vâlcea); „a treia marți e marțea dracului” (Rașova, Constanța); „a treia marți după Paști se ține sărbătoarea Ghermanu pentru semănăturile de pe câmp și din grădini să nu facă viermi” (Torcești, Tecuci).

¹⁰² Prof. dr. Ene Braniște, *op. cit.* p. 140.

¹⁰³ *Ibidem*, p. 180.

¹⁰⁴ În loc. Mârleanu, Constanța.

¹⁰⁵ „femeile fac păsat cu lapte dulce și-l împart de pomană” (Spătărei, Te-leorman, T. Vladimireescu, Brăila).

câmp „unde face sfințirea apei pentru folosul semănăturilor”¹⁰⁶ apoi fac *pomana lui Dumnezeu* „fiecare locuitor își pregătește de acasă de-ale mâncării și după sfințirea apei aștern rogojini lângă o tarla semănată, pe care stau de mănâncă și beau”¹⁰⁸. În unele localități în ziua de Ispas se numărau oile „se separau mulgările de sterpe”¹⁰⁹ făcându-se stâna mai ales la munte negreșit toți oamenii iau rachiul în ploști și se suie la munte unde dau oile la un loc, le însămnă și le dau în sama scutarului, mieii în sama cărlănarului, apoi se pun la mâncat și la băut”¹¹⁰.

Pogorârea Sf. Duh este cunoscută ca sărbătoare în calendarul popular sub numele de Duminica Mare, rusalii fiind niște ființe malefice asemănătoare lelelor care umblau prin aer începând cu Strat de rusalii (miercuri, a 25 zi după Paști) și făceau rău oamenilor — îi poceau, schilodeau, înebuneau, etc. — care lucrau în ziua lor¹¹¹ sau îi găseau pe câmp acolo unde jucau ele. Din această cauză femeile nu lucrează nimic în zilele de miercuri de la Strat de rusalii până la Duminica Mare¹¹², bărbații fac clăci la arat¹¹³. Pentru a nu fi „apucați de rusalii” se adună pelin în ziua precedentă „până nu sfințește soarele”¹¹⁴ și se pune la brâu, în rachiul sau vin și-l beau; la fereastră, la strașina caselor, jugul boilor¹¹⁵. Cei care se îmbolnăveau de rusalii chemau călușarii să joace¹¹⁶.

¹⁰⁶ În loc. Mârleanu, Constanța.

¹⁰⁷ În loc. Mârleanu, Constanța.

¹⁰⁸ În loc. Oltina, Constanța.

¹⁰⁹ În loc. Obârșeni, Tutova.

¹¹⁰ În loc. Grințieș, Neamț.

¹¹¹ „cine lucrează în câmp în ziua lor nu li se face nimic în acele ogoare” (Hudești Mari, Dorohoi); „bărbații fac clacă la arat” (Bătrânești, Roman); „cea mai periculoasă sărbătoare” (Cioara, Brăila); „dacă vor lucra în Strat de rusalii atunci îi pocesc și le aruncă toate lucrurile în aer” (Brehu, Prahova); „sunt zile primejdioase, cine se îmbolnăvește se sluțește în șase săptămâni și n-are leac” (Turcoaia, Tulcea).

¹¹² În loc. Dediulești, R. Sărat.

¹¹³ În loc. Bătrânești, Roman.

¹¹⁴ „În ziua precedentă se adună pelin până nu sfințește soarele. A doua zi pun pelin la brâu, prin casă, la plug, la jugul boilor spre a-i feri de rusalii” (Hângulești, R. Sărat).

¹¹⁵ „se pune pelin pe la uși, ferestre, coșare, jugul și coarnele boilor ca să fie apărați de rusalii” (Colțea, Brăila) „cei care nu poartă pelin înebunesc, de aceia își pun pelin la brâu și la jugul boilor” (Tătărești de Sus, Teleorman); „au obicei atât femeile cât și bărbații să bea rachiul cu pelin iar fetele și flăcăii poartă pelin în sân și la brâu” (Mârleanca, Dorohoi); „pun la cheotorile cămășilor pelin” (Godinești, Gorj); „se pune pelin la brâu, prin haine pe polițe și la jugul boilor pentru a nu fi luați din rusalii, oamenii și vitele” (Biul, Constanța).

¹¹⁶ „Călușarii sunt formați din șase jucători, un lăutar, un bloj, un purtător al steagului, în total nouă persoane. Căpetenia e unul din cei șase jucători și se numește vâtaf. În fiecare an sunt legați pe opt zile, ei se leagă pe un număr fără soț de ani.

Jucătorii au costum obișnuit, pălării, cămăși, izmene, opinci. Sunt încinși cu bete, brăciri și la picioare au pînteni de fier, brăcirize cu clopoței, în mână au o bătă. Blojul poartă o piele de capră în formă de burduf, cu părul înafară, care-i acoperă capul până la umeri. În dreptul nasului, ochilor și a gurii pielea este tăiată. În dreptul gurii sunt cusute câteva boabe de fasole în loc de dinți. Blojul poartă o sabie de lemn.

Cred că au puterea de a vindeca anumite boli, mai cu seamă pe cele cauzate de sfinte. Când li se prezintă un bolnav îl pun cu fața în jos și se închină și ei și bolnavul, apoi trec cu toții peste el crezând că peste puțin timp se vindecă sau moare.

Ei umblă prin sat timp de 8 zile și joacă. Când joacă la un satean cer să li se aducă pelin, usturoi și sare pe care le pun în mijlocul horei și în timpul jocului calcă cu vârful opincilor pe ele. După terminarea jocului sateanul își ia pelinul, usturoiul și sarea ca fiind bune de leac. În timpul jocului își aruncă bastoanele înainte apoi la un semn al vâtafului se reped să-și ia fiecare jucător bastonul

În simbăta dinaintea Duminicii Mari se ținneau moșii de vară când se făceau pomeni pentru morți crezând că „atunci toți morții se satură”¹¹⁷. Pomana care se dădea pentru sufletul morților consta din lapte fiert cu grâu, mâncare caldă pusă în oale, străchini, ulcere noi, linguri și lumânări cumpărate în special în acest scop¹¹⁸, „la moși ori cât de sărac ar fi omul dă de sufletul morților mâncare caldă cu străchini și o cantă cu apă sau vin”¹¹⁹. Se credea că a doua zi, în Duminica Mare, pleacă morții la câmpul cu dor, făcându-li-se dor de cei de acasă unde ajung luni dimineața. De aceea în acea zi varsă lapte la mormânt și spală picioarele copiilor, care umblă prin sat, cu apă caldă, apoi le dă să mănânce lapte cu păsat, crezând că spală picioarele zdrobite și întinate ale morților”¹²⁰.

Dintre sărbătorile, praznice împărătești, cu dată fixă cea mai importantă este Nașterea Domnului sau Crăciunul. Cu toate că Nașterea Mântuitorului ar trebui să fie prima sărbătoare creștină ea nu a fost receptată o dată cu Paștile și Rusaliile deoarece în mentalitatea primelor comunități creștine accentul se punea pe ziua morții (și a învierii) divinităților adorate nu pe ziua nașterii lor. De aceea în primele secole comunitățile creștine și-au concentrat atenția asupra morții și Învierii lui Iisus nu pe cea a Nașterii Sale. Istoricii bizantini consemnează că originea sărbătoririi Nașterii este strâns legată de sacrificiul unei mari mulțimi de creștini pe timpul lui Dioclețian care adunându-se să prăznuiască ziua Nașterii au fost arși de vii¹²¹. La început comunitățile creștine au sărbătorit la diferite date Nașterea lui Iisus, cele apusene ținând-o la 25 decembrie conform tradiției potrivit căreia recensământul lui Cezar August a avut loc la 25 decembrie 754 ab urbe condita, în timp ce comunitățile răsăritene au sărbătorit-o împreună Botezul în 6 ianuarie, potrivit evanghelistului Luca Mântuitorul s-a botezat în aceeași zi în care s-a născut la vârsta de 30 de ani (Luca, III, 23). În a doua jumătate a secolului al IV-lea și-n comunitățile creștine răsăritene se acceptă separarea Nașterii de Botez, excepție făcând armenii care și azi le ser-

său. Dacă un jucător nu se repede sau ia alt baston îl iau dors, îl ridică în sus, iar vâtaful și ceilalți fac închipuirea bății la tăpile picioarelor. Câteodată în timpul celor opt zile se face unul mut și nu vorbește, acum nu prea se fac fiind greu de ținut.

În fiecare zi fac obiceiul trecerii hotarului mic astfel: lăutarul și purtătorul steagului împreună arcușul și steagul în formă de unghii, iar ceilalți trec pe sub el, apoi se învârtesc în jurul arcului și a steagului lăutarul și stegarul. La fiecare două zile fac obiceiul trecerii hotarului mare, unul din ei se pune cu fața în jos la pământ, iar ceilalți trec peste el, apoi se culcă altul și trec peste el și tot așa până ce se culcă toți.

Îmbrăcămintea cu betele încrucișate, brăcirita cu clopoței, pintenii și pielea de capră o poartă în fiecare zi numai de la răsăritul soarelui până la apus, după ce apune soarele n-o mai poartă. În a opta zi, înainte de apusul soarelui, se duc cu toții într-un loc retras și se dezbracă de haine, desfac steagul cu tot ce este pe el, le bagă în desagi și se retrag în tăcere în câte o parte la o mică distanță, după care se reintorc și vâtaful îi întreabă dacă sunt sănătoși și unde au fost. Ei răspund că sunt sănătoși și că au fost în negoț. Îi mai întreabă dacă au câștigat sau au pierdut? Ei răspund că au pierdut. La sfârșit se duc la cârciumă și se cinstesc. (Drăgoești, Dolj).

¹¹⁷ În loc. Mănăstirea Bistrița, Neamț.

¹¹⁸ În loc. Heleșteni, Roman; „în ajunul Duminicii Mari se dă lapte de pomană în ucele noi, străchinii noi, cu linguri de lemn noi. Laptele este fiert cu grâu, iar vasele sunt împodobite cu flori” (Avrămești, Tutova); „dau de pomană ucele noi pline cu lapte fiert cu grâu” (Corod, Tecuci).

¹¹⁹ În loc. Heleșteni, Roman; „toți oamenii duc colaci la biserică și fac pomană morților dându-le oale cu lapte, la mânușile oalelor leagă flori” (Orlești, Vâlcea); „se umple o cană sau o strachină cu lapte, se pune una sau două lumânări pe ea și așa le dau de pomană” (Cușmig, Constanța).

¹²⁰ În loc. Vârtoapele de Sus, Teleorman; Găstești, Vâlcea.

¹²¹ Prof. dr. Ene Braniște, *op. cit.* p. 157.

bează împreună¹²². Legătura dintre Nașterea Domnului și sărbătorile solare păgâne ce cădeau în jurul solstițiului de iarnă este recunoscută și chiar demonstrată și de istoricii liturgicii creștine de aceea ni se pare hazardată încercarea unor etnologi români de azi de-a demonstra legătura dintre unele credințe și practici magice de la sfârșitul secolului al XIX-lea și arhetipuri, excluzând influența pe care a avut-o creștinismul asupra culturii populare, aceasta cu atât mai mult cu cât formarea poporului român a fost concomitentă cu creștinarea lui.

În calendarul popular de la sfârșitul secolului al XIX-lea Crăciunul a fost cea mai lungă și cea mai veselă sărbătoare de peste an. Numele sărbătorii este dat, potrivit credințelor populare, de Crăciun, evreul bogat, bătrân, bețiv¹²³ și rău la curțile căruia au cerut mas Iosif cu Maica Sfântă când a simțit că i-a sosit ceasul să nască. Crăciuneasa care știa de frica soțului, inițial a refuzat să-i primească dar făcându-i-se milă, le-a dat sălaj în grajdul animalelor. După ce Crăciun, beat, vine acasă și adoarme Crăciuneasa se duce să vadă ce fac străinii, unde ajungând o moșeste pe Maica Sfântă. Când se întoarce în casă este surprinsă de Crăciun care îi taie mâinile cu un topor. Crăciuneasa își pune mâinile în poala rochiei și se duce la grajd să-i arate Maicii Sfinte ce-a pățit. Maica Sfântă îi pune mâinile la loc și mâinile se fac de aur, strălucind mai tare ca soarele. Când s-a întors Crăciuneasa în casă Crăciun și-a dat seama că s-a petrecut o minune și s-a dus, în genunchi, la grajd ca să-și ceară iertare. Maica Sfântă l-a iertat și ca semn a iertării a dat numele lui sărbătorii Nașterii Domnului¹²⁴.

Pregătirile pentru sărbătorirea Crăciunului sunt, în mare parte, asemănătoare cu cele pentru Paști, accentul punându-se pe îngrijirea și curățirea casei, acestea urmând a fi vizitate de două ori de către preot (cu icoana în ajunul Crăciunului¹²⁵ și cu apă binecuvântată la Bobotează) și de către colindători.

Crăciunul era precedat de un post de șase săptămâni, mai puțin aspru decât postul mare. Flăcăii rămași neînsoțiți până la lăsatul postului de Crăciun „pun paie în butucul unei roți vechi de car și urcând cu ea pe un deal din apropiere îi pun foc și-o slobod la vale zicând: cum merge roata cu foc de iute așa să ne înșurăm noi în cășlegile Crăciunului”¹²⁶.

Lăsatul secolui de Crăciun coincidea cu ziua în care biserica ortodoxă cinstește pe sf. apostol Filip și pe sf. Grigore Palama, sărbătoare care la începutul secolului al XVII-lea era ținută ca „zi în care nime să nu cuteze a lucra nici sie nici în clacă” după cum am arătat mai sus. În calendarul popular la lăsatul postului de Crăciun se țineau Filipii care în unele localități erau considerați un fel de patroni familiali moșteniți pe linie maternă de către fete „fiecare familie are un număr hotărât de Filipi după moștenirea femeii sau a stăpânei casei”¹²⁷.

Erau ținuti Filipii de toamnă și de iarnă (sau de primăvară). Filipii de toamnă se țineau șase zile, trei înainte de lăsatul postului, două după și o zi în 21

¹²² *Ibidem*, p. 159.

¹²³ Într-un număr mare de colinde, mai ales în Transilvania apare motivul „Crăciun mort de beat”.

¹²⁴ Legătura dintre numele sărbătorii Nașterii Domnului și Crăciun evreul bogat, bețiv și rău este menționată într-un număr foarte mare de localități din toate părțile României. Într-o icoană pe lemn din secolul al XVII-lea din Osoi jud. Cluj apar două personaje, un bărbat cu o secure în mână în fața unei femei care ușor pot fi identificate cu Crăciun și Crăciuneasa. Icoana a fost publicată de N. Sabău, în *Monumente istorice și de artă religioasă din Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului*, Cluj-Napoca, 1982, p. 221.

¹²⁵ Cu icoana se umbla în ajunul Crăciunului de către preot și cântăreți care la intrarea în casă cântau Troparul Nașterii „Nașterea Ta Cristoase...” Obiceiul s-a păstrat până-n deceniul al treilea al secolului XX. Vezi pentru răspândirea colindatului cu icoana și Delia Bratu, I. Toșa, în *AMET*, 1974—75, 1975, p. 37, nota 16.

¹²⁶ În loc. Ungureni Țigănești, Tecuci.

¹²⁷ În loc. Spătărei, Teleorman.

noiembrie când e Filipul cel schiop sau cel Mare"¹²⁸, sau numai trei zile „la lăsatul postului de Crăciun"¹²⁹. În zilele de Filipi „nu era bine a înjuga vitele"¹³⁰, nu „se da sare la vite"¹³¹, nu „se dă gunoiul afară din casă și nici nu se împrumută ca să nu fie vitele sfășiate de animalele sălbatice"¹³², femeile „nu cos, nu torc, nu mătură casele"¹³³ și „încleștează dinții pieptenilor ca să se încleșteze gurile fiarelor"¹³⁴ și nu e bine „să scoată gunoiul și cenușa din casă pentru că vine lupul și fură un tăciune și se prășește, negăsind tăciune nu se prășește"¹³⁵.

În postul Crăciunului se făceau și pregătirile pentru colindat. Aceste pregătiri au variat de la zonă la zonă, în funcție de formele de colindat practicate. Cele mai ample pregătiri pentru colindat se făceau în localitățile transilvănene în care flăcăii colindau în cete — berea, butea sau junii — riguros organizate. În acest caz de la începutul postului flăcăii își căutau casa la care să se adune și să învețe colindele și unde să-și petreacă de sărbători¹³⁶, își alegeau vâtaful care asigura ordinea și buna desfășurare a colindatului, angaja muzicanții și reprezentau ceata flăcăilor în fața autorităților religioase și laice.

În toate localitățile din România în care flăcăii colindau în ceată la Crăciun, ceata avea un conducător care se numea *vâtaf* sau *cămăraș*¹³⁹ de care ascultau toți. Mai erau aleși dintre flăcăi casierul care aduna banii și *țapa* cel care aduna colacii, carnea și alte daruri pe care le primeau colindătorii¹⁴⁰.

Săptămâna Crăciunului este precedată de Ignat, ziua în care se tăiau porcii „de Crăciun se cumpără îmbrăcăminte mai puțină dar fiecare ține să aibe câte un porc pe care-l taie la Ignat ca să aibe carne la sărbători, de aceia se spune Paștele fundul Crăciunului său”¹⁴¹.

¹²⁸ „Sunt ținuți mai mult de către femei pentru ca vitele să fie sănătoase și aparate de animale sălbatice. Se țin șase zile, trei înainte de lăsatul secului de Crăciun, două după, și o zi în 21 noiembrie când e Filipul cel mare sau cel schiop, cel mai periculos” (Beilicu, Constanța) „se țin pentru lupi și nici nu dau gunoiul afară între 12 și 17 noiembrie”. Filipul cel schiop se ține la 21 noiembrie (Tătăraștii de Sus, Teleorman); „sunt 12 șase toamna și șase primăvara. Cei de toamnă sunt între 12—16 noiembrie și Filipul cel schiop la 21 noiembrie, cei de primăvară sunt în 30 și 31 ianuarie și 1, 2, 3, 4 februarie. Nu se lucră nimic nici în casă nici afară, nu se dau găuri cu sfredelul sau spițelnicul, nu se împunge cu acul sau cu sula, nu se bat pari în pământ, nu se scoate gunoiul din casă și din grajd afară, nu se dă nimic de acasă nimănui, nu se împrumută foc din casă” (Drajna de Sus, Prahova); „sunt șapte în săptămâna când începe postul Crăciunului se țin șapte zile în care nu se mătură prin casă, nu se dă nimic din casă pe la vecini, femeile nu lucrează nimic în acele zile” (Bâtca, Dolj).

¹²⁹ „Sunt pe timpul toamnei, la lăsatul secului de Crăciun, îi serbează trei zile, neumblând cu pieptenii și ragila, asemănând aceste unelte cu dinții fiarelor sălbatice” (Ruginoasa, Neamț); „se țin trei zile, nu se dă gunoiul afară din casă, din ogradă, nu să dă foc la vecini” (Turcoaia, Tulcea).

¹³⁰ În loc. Trifești, Covurlui.

¹³¹ În loc. Zătreni, Argeș.

¹³² În loc. Seimenii Mari, Constanța.

¹³³ În loc. Spătărei, Teleorman.

¹³⁴ În loc. Ghiojdeni, R. Sărat.

¹³⁵ În loc. Pădureți, Argeș.

¹³⁶ În loc. Bogza, R. Sărat; „e păcat a lăsa afară ceva din colinde” Vașcău, Bihor.

¹³⁷ În loc. Corbu, R. Sărat.

¹³⁸ La casa „unde colindătorii fac petrecea acață un steag făcut din năfrâmi spre a vesti locul unde să se adune tot satul” Hațeg.

¹³⁹ „Căpetenia lor se numește cămăraș” (Foltești, Covurlui); „căpetenia lor se numește vâtaf” (Dobreni, Neamț).

¹⁴⁰ „Cel care primește banii se numește *casier* iar cel care adună colacii, carnea, trandafirii se numește *iapă*” (Nisipurile, R. Sărat).

¹⁴¹ În loc. Parachioi, Constanța; „cu câteva zile înainte de Crăciun fiecare taie câte un porc gras pentru a avea ce mânca de sărbători și peste iarnă” (Orlești, Vâlcea).

În ziua de ajun, sau în ziua în care se frământa pentru colaci, colindețe, pupeze sau bolindeții care se dădeau ca daruri colindătorilor se făcea, în unele localități, *judecarea pomului sterp*¹⁴². „În ajunul Crăciunului când femeile frământă aluatul pentru colaci se ducea, cu mâinile pline de aluat, împreună cu bărbatul ei cu un topor la pomul care nu face roade. Bărbatul se face că taie pomul pentru că nu face roade, dar femeia prinde pomul cu amândouă mâinile și se roagă să nu-l taie că la anul va face roade”¹⁴³.

În ziua de ajun era bine să-ți intre, primul, în casă un bărbat (pentru că se credea că el aduce noroc, sănătate, îndestulare, în timp ce femeile aduc blăstămăție¹⁴⁴. Musafirul era poftit să stea pe pat sau pe un scaun ca să stea pețitorii la fete și cloșca pe ouă¹⁴⁵.

De Crăciun se ura cu *Bună dimineața* și se colinda în cete, cu steaua, cu vifieimul, cu turca (cerb, capră), cu vasilca. Uratul cu *Bună dimineața* la moș Ajun se făcea în dimineața ajunului de către copiii mici” în ajunul Crăciunului până a nu se face ziua copiii până la 12 ani se adună la o casă de unde umblă pe la case zicând: *Bună dimineața la moș Ajun / Că-i mai bună a lui Crăciun / Că-i cu mieii, cu purcei / Cură baba după ei / Dă-mi colacu / Că mi-i dragu / Dă-mi alune / Că-s mai bune / Dă-mi nuci / Că-s mai dulci*. Celui care este în fruntea grupului de copii i se dă un blid cu grăunțe de grâu, cucuruz, fasole, să le arunce prin casă, atunci strigă cu toții rod în grâu”¹⁴⁶.

Uratul cu *Bună dimineața* la moș Ajun este menționat în localități din Transilvania (unde copiii se mai numesc și pităraii) și din județele: Argeș, Buzău, Constanța, Dâmbovița, Dolj, Ialomița, Mehedinți, Muscel, Olt, Prahova, Teleorman, Tulcea, Vâlcea și Vlașca. În toate localitățile copiii primeau ca dar pentru urat, colindeți, un fel „de covrigi în formă de 8 deschiși în partea de sus”¹⁴⁷ care erau puși în *colinde* sau în trăstutele pe care le purtau cu ei. Colindele erau niște „bastoane de alun care după ce au fost curățate de coajă au fost înfășurate în formă de spirală cu fâșii de tei. Bastoanele se afumau la foc făcut cu paie sau coajă de mesteacăn după care se înlătura coaja de tei”¹⁴⁸.

Copiii care umblau cu *Bună dimineața* purtau cu ei „felinare făcute din coajă de cireș aprinsă”¹⁴⁹. Ei intră în curtea gospodarului strigând „*Bună dimineața lui Moș ajun, că-i mai bună a lui Crăciun*” iar vâtaful sau un copil care are tată și mamă „intră în casă, se așează turcește în fața vetrei focului și cu colinda descântă în foc: „*Bună dimineața lui Ajun / Că-i mai bună a lui Crăciun / Ce-i în casă să trăiască / Ce-i afară să izvorască / Oile lănoase / Vacile lăptoase / Porcii grași, unturoși / Să-i mănânce oamenii sănătoși / Boii trăgători / Stupii roitori / Caii incurători / Bani și sănătate / Că-i mai bună decât*

¹⁴² „În ziua de ajun femeia cu mâinile pline de aluat merge cu altă femeie cu o bârdiță și amenință pomul care nu face roade” (Havârna, Dorohoi); „bărbatul merge împreună cu femeia la pomul care nu rodește, bărbatul ține în mână un topor și zice către femeie: eu tai pomul acesta iar femeia zice să nu-l taie că la vară va face poame. Zic asta de trei ori” (Taspunar, Constanța); „dacă un pom nu face roade se duc la el doi oameni la Crăciun când fac colacii, unul amenință pomul cu toporul iar celălalt se face a-l ruga să nu-l taie că în vară viitoare negreșit va face roade” (Sipeni Tuțcani, Covurlui); „bătrâna pe când frământă colindele în seara de 23 spre 24 decembrie, cu mâinile încercate de cocă din postava de pâine iese afară și merge la pârul care nu face roade cu o secure și ținând securea cu amândouă mâinile dă cu ea în păr zicând: faci pere ori te tai. Face așa de trei ori” (Vrața, Mehedinți).

¹⁴³ În loc. Brăiești-Popești, Iași.

¹⁴⁴ În loc. Șugatag, Maramureș.

¹⁴⁵ În loc. Mihăești, Buzău.

¹⁴⁶ În loc. Hațeg, Făgăraș.

¹⁴⁷ În loc. Pârnu Roșu, Argeș.

¹⁴⁸ În loc. Slăvești, Vâlcea; „în ziua ajunului copiii taie nuiiele de alun, le curăț de coajă, le înfășoară cu fâșii de coajă de tei în cruciș, pe urmă le afumă cu foc de paie, apoi înlătură teiul de pe ele. Cu ele umblă și primesc colindeți sau colaci” (Prunișoru, Mehedinți).

¹⁴⁹ În loc. Bobăița, Mehedinți; colindătorii poartă câte un proțap care are în vârf coajă de cireș aprinsă” (Balta, Mehedinți).

toate, după care se ridică și dă cu colinda în grîndă pentru ca gazda să aibe grăul mare și frumos¹⁵⁰. Urătorii primesc colindețele „care sunt puse dinainte într-un ciur pe boabe de grâu, porumb, fasole și tot felul de alte semințe, cu care gazda iese afară și le împarte. Când pleacă copiii urează să fie belșug în câmp¹⁵². În localitatea Drăgășani, Teleorman, gazda dă unuia dintre copiii „care are tată și mamă și e mai frumos la față un colac făcut anume „*drept Dumnezeu*“ pentru ca pâinea să fie albă și frumoasă ca fața copilului“.

Colindatul propriu zis se făcea în seara ajunului și ținea cele trei zile ale Crăciunului, de la Crăciun până la Bobotează (cu Turca, Capra). Cu steaua și cu vifleimul colindau numai băieții „parte femeiască n-are dezlegare să umble“¹⁵³. Textele de stea și de vifleim erau învățate din cărți. Amploarea colindatului din unele părți ale Transilvaniei, în special din satele care au aparținut fostelor regimente grănicerești, ca pregătire, organizare și modul de desfășurare nu este întâlnită în nici-o altă zonă a țării.

În ajunul Crăciunului femeile, între alte bucate, făceau și turte unse cu *julfă de cânepă*¹⁵⁴. Julfă se obținea „fierbând sămânța de cânepă care apoi se strecură de coajă“¹⁵⁶. În seara ajunului *se făcea masa*, adică pe masă se punea otavă sau paie, boabe de grâu porumb, secară, etc și se acopereau cu fața de masă pe care se puneau un colac, sau mai mulți colaci și așa se ținea masă până la Bobotează iar o parte din grâu, porumb, secară se puneau în cel de sămânță ca să nu se facă neghină și buruieni¹⁵⁶ restul boabelor dându-se păsărilor din curte ca să fie ouătoare, otava și paie se dau la animale ca „să sporească“¹⁵⁸. Colacii de pe masă erau consumați de către căseni care puneau o bucată pe fereastră „chemându-se păsările la masă ca să nu strice grăul vara“¹⁵⁸. Tot pentru apărarea bucatelor de stricăciunile provocate de păsări, vara, femeia cea mai în vârstă din casă în seara de ajun, după ce se întuneca bine, lua cenușa din vatră cu ochii închiși zicând „cât văd eu acum atât să vadă păsările să strice roada și locul“¹⁵⁹. În ziua de *păsărenie* (1 februarie) până-n răsăritul soarelui aceeași persoană lua puține boabe de grâu, porumb cânepă, etc și le arunca afară zicând: „na-vă păsări, asta să vă fie mîncarea voastră pască an nainte dîntoate bucatele și legumele mele“; apoi lua o mână din cenușa din ajun și o arunca zicând „cum am văzut eu când am luat așa să vedeți și voi să mîncăți ori să stricați bucatele mele“¹⁶⁰.

În noaptea de Crăciun „țineau cu orice preț ca focul să nu se stingă din vatră“¹⁶¹ în care scop „încă din post caută oameni un butuc de lemn pe care îl pun pe foc ca să ardă toată noaptea“¹⁶². În focul ce se făcea în noaptea Crăciunului se puneau și „lemne verzi de cer ale căror tăciuni erau buni de leac vitor bolnave“¹⁶³ sau „lemne de măr, tăciunii lor fiind aruncați după preot când umblă cu botezul ca să nu se facă tăciune și buruiene prin grâu“¹⁶⁴. În seara aju-

¹⁵⁰ În loc. Siseștii de Jos, Mehedinți; „în timp ce vâtaful vrăjește unele femei au obiceiul de-a arunca cu boabe de porumb, grâu, fasole, cânepă în copiii de afară“ (Peri, Mehedinți).

¹⁵¹ În loc. Vața, Olt.

¹⁵² „cel care se îmbracă turcă e considerat necurat și dacă moare în 6 săptămâni preotul nu-l împărtășește“ (Ohaba, Făgăraș); „cine joacă turca 6 săptămâni e afurisit“ (Voila, Făgăraș).

¹⁵³ În loc. Broșteni, Suceava.

¹⁵⁴ În loc. Sîpeni Tuțcani, Covurlui.

¹⁵⁵ În loc. Pârlita, Teleorman.

¹⁵⁶ În loc. Șugatag, Maramureș.

¹⁵⁷ În loc. Năsăud, Șugatag, Maramureș.

¹⁵⁸ În loc. Busla, Suceava.

¹⁵⁹ În loc. Surduc, Hunedoara.

¹⁶⁰ În loc. Surduc, Hunedoara.

¹⁶¹ În loc. Bogza, R. Sărat.

¹⁶² În loc. Orlat, Făgăraș.

¹⁶³ În loc. Peri, Mehedinți.

¹⁶⁴ În loc. Gângiova, Dolj.

nului se aprindeau „candelile la icoane și se afuma cu tămâie”¹⁶⁵ și se făceau focuri în curți „ca să fie apărate gospodăriile de boli și de rele”¹⁶⁶.

Crăciunul se sărbătorea în general trei zile, șapte zile „din prima zi de Crăciun până la Anul Nou nu se lucra nimic ca să nu se nască copii schilozi”¹⁶⁷, sau până la Bobotează, cele 12 zile reprezentând cele 12 luni ale anului¹⁶⁸. Cum va fi timpul în aceste zile așa va fi și în lunile anului următor¹⁶⁹. În perioada de la Crăciun până la Bobotează femeile nu lucrează „cine va toarce, va coase, va țese, va la și are vite, acestea îi vor făta viței schimonosiți”¹⁷⁰. În ziua întâi de Crăciun nu se mătură în casă, nu se scoate gunoiul din grajd. Murdăria din casă adunată în primele două zile de Crăciun se mătură în a treia zi și se ține până la Anul Nou când se pune la pomi ca să fie roditori¹⁷¹. În prima zi de Crăciun se umbla la colindat, dar era rușine să te îmbeți¹⁷². Se credea că e bine să-ți între primul în casă un bărbat nu o femeie. În ziua a doua de Crăciun merg finii la nași „ducând cu ei câte un colac. Finii dau nașilor colacul sărută mâna și apoi împreună se pun la masă”¹⁷³. În zilele de Crăciun flăcăii care au umblat la colindat chemau fetele la casa berii unde și petrec împreună¹⁷⁴. În zilele de Crăciun după ce ieșeau de la biserică „merg oamenii la neamuri p-omenie”¹⁷⁵.

În a opta zi după Crăciun Biserica creștină sărbătorește Tăierea împrejur și Sf. Vasile. Sărbătoarea a fost generalizată în secolul al V-lea la comunitățile creștine răsăritene și în secolul al VI-lea la cele apusene¹⁷⁶. La început creștinii sărbătoreau prin post ziua de 1 ianuarie pentru a se deosebi de păgânii care petreceau zgomotos cu jocuri și obiceiuri indecente și imorale cu ocazia începutului Anului Nou — Calendae Ianuarii — sfârșitului Saturnaliilor, etc.¹⁷⁷ Pe măsura consolidării creștinismului postul a fost înlocuit cu prăznuirea veselă și în această zi este cinstit și Sf. Vasile arhiepiscopul Cesarei Capadociei, canonizat la 1 ianuarie 379 și începutul anului civil.

În calendarul popular sărbătoarea este cunoscută îndeobște sub numele de Anul Nou sau Sf. Vasile. Seara ajunului Anului Nou era cel mai prielnic timp pentru desfășurarea unor activități cu substrat magic. Se putea pronostica cum va fi vremea în cursul anului viitor cu ajutorul *calendarului de ceapă*. Calendarul de ceapă este menționat în toate localitățile rurale românești, el constând din scoaterea a 12 foi dintr-o ceapă pe care se pune sare, fiecare foaie fiind menită pentru o lună a anului. În dimineața de Anul Nou se uitau la foi și care foaie era uscată însemna că luna respectivă va fi secetoasă, cantitatea de apă de pe foi reprezentând cantitatea de precipitații ce vor cădea în lunile respective.

În ajunul Anului Nou umblau copii cu plugușorul¹⁷⁸ iar flăcăii cu plugul cel mare „cu care arau pe la case prin bătătură apoi semănau grâu”¹⁷⁹. În dimineața Anului Nou copii care au umblat cu plugușorul veneau cu semănatul „întrând în casă copiii zic sănătate noului, la mulți ani cu sănătate după care sea-

¹⁶⁵ În loc. Broșteni, Suceava; Ruginoasa, Neamț.

¹⁶⁶ În loc. Cuiejd Gărcina, Neam; „s-au făcut focuri în curte până în vremea lui Cuza Vodă” (Bogdănești, Suceava).

¹⁶⁷ În loc. Corbu, R. Sărat.

¹⁶⁸ În loc. Broșteni, Suceava, Dioști, Romanai.

¹⁶⁹ În loc. Dioști, Romanai.

¹⁷⁰ În loc. Sivița, Covurlui.

¹⁷¹ În loc. Șugatag, Maramureș.

¹⁷² În loc. Hațeg.

¹⁷³ În loc. Vașcău, Bihor.

¹⁷⁴ În loc. Orlat, Făgăraș.

¹⁷⁵ În loc. Năsăud; „a doua zi de Crăciun seara feciorii cheamă fetele la cină, acestea se duc cu un colac cu scoverzi pe el” (Sibot).

¹⁷⁶ Prof. dr. Ene Braniște, *op. cit.*, p. 162.

¹⁷⁷ *Ibidem*.

¹⁷⁸ Cele mai ample informații legate de plugușor provin din localitățile moldovene.

¹⁷⁹ În loc. Mărăcineni, Buzău.

mână grâu"¹⁸⁰. Tot în ajunul anului nou în localitățile moldovene, mai ales, tinerii umblau la colindat cu capra, ursul, calul, etc, iar fetele își *căutau de ursită*. Cele mai dese practici de *căutat de ursită* sunt: număratul parilor de la gard; lovitul animalelor culcate, punțile; pusul blidelor; pusul sămânței de cânepă sau a perilor de porc pe o plită încinsă, ascultatul afară.

În ziua de Anul Nou dimineața copiii umblau cu sorcova, iar moașele dădeau copiii la grindă. „La Anul Nou merg părinții cu copiii până la 3 ani și cu plocin la moașă. După ce se adună toți, moașa ia pe fiecare copil, îi pune pe cap un covrig și-l ridică de trei ori să atingă grinda cu capul. După ce a dat pe toți copiii, moașa și părinții se pun la masă și petrec împreună”¹⁸¹. Pentru a avea spor la lucru în anul ce-a început în ziua de Anul Nou era bine ca fiecare om „să ia în mâini uneltele cu care va lucra și să le ridice în sus de trei ori”¹⁸².

Boboteaza se numără alături de Paști și Rusalii printre cele mai vechi sărbători creștine. Dacă Paștile și Rusaliile corespundeau, ca data, unor vechi sărbători evreiești, Boboteaza își are originea, după unii liturgici¹⁸³ în sărbătoarea alexandrină Nașterea Eonului care se ținea în noaptea de 5 spre 6 ianuarie marcând solstițiul de iarnă după calendarul egiptean.

După recunoașterea creștinismului ca religie oficială a Imperiului, Boboteaza era sărbătorită cu mare pompă și solemnitate. În ajun se făcea sfințirea apei (Agheazma Mare) cu care se botezau, a doua zi, catehumenii care s-au pregătit sufletește prin post și ajun în acest scop. La slujba solemnă din ziua de Bobotează se citeau cesașurile mari la care participa împăratul cu întreaga curte. În Țările Române la slujba din această zi participa domnitorul cu toți dregătorii lui¹⁸⁴.

În calendarul popular Boboteaza, numită și Apă botează, încheie sărbătorile Crăciunului, până la Bobotează fiind voie să se colinde¹⁸⁵.

În ajunul Bobotezii „când mai este un ceas până se face ziua se face sfințirea apei în biserică apoi umblă preotul cu cântărețul prin sat de sfințește casele”¹⁸⁶. Înainte de-a veni preotul „fetele pun măgele la pragul ușii ca să treacă popa peste ele, postesc toată ziua iar seara mănâncă un ou fiert tare și sărat, nu beau apă de loc, se culcă cu măgelele sub pernă ca să-și viseze soțul”¹⁸⁷. Când preotul intra în casă trebuia să stea pe pat sau pe un scaun ca să stea pețitorii la fete „femeile puneau sub lăicere grăunțe ca să stea popa pe ele apoi le dădeau la găini ca să fie ouătoare și să clocească bine la vară”¹⁸⁸. Fetele furau din „mătăzurl preotului busuioc, cu mâna stângă, și-l puneau noaptea sub cap ca să-și viseze ursitul”¹⁸⁹.

Preotul și cântăreții care umblau cu apă botează erau precedați de-o droaie de copii care „chiraleisează în ograda oamenilor: Popa cu feisa / Tură alunii / Preuteasa cu leasa / Diacu cu baltagu / Crâșnicul cu sacul / Tură alunii. Stăpânul iese din casă cu cana cu alune și le aruncă pe jos. Copiii se reped ca să apuce cât mai multe apoi pleacă la altă casă. Stăpânii știu că-i aproape popa și se pregătesc să-l aștepte cu crucea de lemn înfășurată într-un mănunchi de busuioc în care ard și două lumânări de ceară”¹⁹⁰. Femeile pregăteau „fuiorul popii” care se dădea preotului alături de un colac; fuiorul se alegea cu ochii închiși și

¹⁸⁰ În loc. Băleni, Covurlui; „copiii în dimineața de sf. Vasile umblă cu semănatul, fiecare având în buzunar grâu și când intră în casă zic sănătate nou-lui, la mulți ani cu sănătate și aruncă câte o mână de grâu prin casă” (Oncești Noi, Tecuci).

¹⁸¹ În loc. Odaia, Teleorman.

¹⁸² În loc. Movileni, Tecuci.

¹⁸³ Prof. dr. Ene Braniște, *op. cit.*, p. 163.

¹⁸⁴ *Ibidem*, p. 164.

¹⁸⁵ La Bobotează se desfăceau cetele de tineri formate în vederea colindatului, se împușca turca.

¹⁸⁶ În loc. Marginea Uscăți, Neamț.

¹⁸⁷ În loc. Hațeg.

¹⁸⁸ În loc. Ruginoasa, Suceava.

¹⁸⁹ În loc. Orlat.

¹⁹⁰ În loc. Șugatag, Maramureș.

cum era el așa va fi și cânepa în anul acela”¹⁹¹. În dimineața de ajun femeia „până nu stinge lampa strânge gunoiul din casă și-l păstrează până primăvara când îl pune în straturile de ceapă zicând: așa cum n-am mâncat eu așa să nu mănânce nimic roada mea. În ziua de ajun se ajună”¹⁹².

În ziua de Bobotează preotul face sfințirea apei *mari* „când ies popii cu crucile la râu flăcăii din sat vin călări pe cai ca să-i boteze să fie sănătoși tot anul”¹⁹³. La sfințirea apei fiecare sătean ducea vase cu apă care erau sfințită de preot. Agheazma era adusă acasă și cu ea erau *botezate* animalele „fiecare om după ce vine de la biserică cu vasul cu agheazmă se duce la coșarul sau grajdul vitelor și le stropește ca să fie apărate de boli și de rele”¹⁹⁴. Cu agheazmă se botezau și fântânile¹⁹⁵ din care cauză în satele în care alături de români trăiau și evrei aceștia în ajunul Bobotezii își luau apă în donițe pentru cinci șase zile¹⁹⁶. Agheazma era păstrată peste an fiind bună pentru „curățat” vasele spurcate „dacă într-un vas cade un șoarece vasul se spală cu apă sfințită și vasul rămâne curat”¹⁹⁷ și fântânile când cade o vietate în ele¹⁹⁸ și era bună în cazuri de boală la oameni și la animale¹⁹⁹.

În noaptea de 6 spre 7 ianuarie și în ziua de Sf. Ion umblau iordănitarii „băieții de la 15 ani în sus se adună la o cârciumă sau la o casă unde mănâncă și beau pe seama dării ce au plătit-o noii veniți pentru a fi primiți între iordănitarii Capul iordănitarelor se numește și popă și poartă o căldărusă unde strâng banii și în care are apă — agheazmă — cu care iordănesc. Un ajutor poartă o țepușă în care se pune carnea care o primesc. Intrând în casă iordănitarii iau în brațe, pe rând, pe toți membrii familiei și-i ridică în sus de trei ori. De multe ori în glumă sătenii ies afară și se așează pe un butuc gros, iordănitarii trebuind să-i ridice cu butuc cu tot. Pe Ioni iordănitarii îi udă cu apă dacă nu le dăruiesc ceva. În ziua de Sf. Ion iordănitarii stau la ușa bisericii ca să iordănească mai cu seamă pe cei care au scăpat în timpul nopții”²⁰⁰.

La 40 de zile după Crăciun se sărbătorește de către biserica ortodoxă *Întâmpinarea Domnului* iar de către cea catolică *Curățirea Sfintei Marii* (Festum Puri-

¹⁹¹ În loc. Arpașul de Jos, Făgăraș; „fuiorul ce-l primește preotul în ajunul Bobotezii. Atunci când cineva primește ceva în plus peste ce avea de primit se zice că a primit fuiorul popii (ceva pe deasupra)” (Săsciori, Alba); „cel mai frumos fuior îl dădea preotului” (Rimetea, Alba).

¹⁹² În loc. Humele, Argeș.

¹⁹³ În loc. Pârvu Roșu, Argeș; „flăcăi se duc călări pe caii lor la biserică și acolo preotul îi botează pe ei (descălecați) și pe caii lor” (Viziru, Brăila); „în ziua de Bobotează e obiceiul să-și scoată vitele, mai ales caii, în preajma locului unde se face Iordanul și preotul stropește cu agheazmă vitele ca să fie sănătoase” (Dăeni, Constanța); „la Iordan adună toate vitele la un loc, acolo merge preotul cu prapuri, face slujba peste ele și le stropește cu apă” (Hațeg).

¹⁹⁴ În loc. Macrina, R. Sărat; „se strolesc vitele cu agheazmă ca să înmulțească și să fie păzite de rele” (Racovița, Argeș); „se strolesc cu agheazmă vitele de acasă, ocoalele, grajdurile, cotețele” (Călugăreni, Neamț); „strolesc vitele cu agheazmă, li se dă să mănânce pâine și grâu și li se lipește de coarne o cruce de ceară” (Turcata, Dorohoi); „botează cu apă sfințită de preot toată averea mișcătoare și nemiscătoare” (Ionășești, Tecuci).

¹⁹⁵ „toarnă agheazmă în fântâni și putini cu varză” Casin, Bacău.

¹⁹⁶ În loc. Casin, Bacău.

¹⁹⁷ În loc. Orlat, Făgăraș.

¹⁹⁸ „Când a căzut o vietate în ele și a murit se scoate toată apa, se curăță, apoi se sfințește cu agheazmă. Când s-a înecat un om, fântâna se astupă” (Vadurile, Neamț).

¹⁹⁹ „se păstrează pentru cazuri de boală, pentru a se spăla sau stropi cu ea” (Buhociu Mare, Bacău).

²⁰⁰ În loc. Humele, Argeș „merge flăcăii la fântână, se pune un flăcău care este mai sănătos și la fiecare le toarnă câte o ciutură cu apă în cap oricât de frig este” (Gălniceaua, Dolj); „flăcăii țin calea fetelor când vin cu vasele la fântână și le udă, apoi se adună la o casă unde fetele aduc mâncare și fac masă comună unde le cântă lăutarii și petrec până seara” (Suhaiia, Teleorman).

ficationis Beatae Mariae Virginis). La Roma sărbătoarea a fost introdusă de papa Gelasie în anul 494 pentru a înlocui sărbătoarea Lupercaliilor care se ținea la 15 februarie. De Lupercalii aveau loc procesiuni cu făclii aprinse în cinstea zeului Pan, ocrotitorul turmelor de lupi. Cum în apus Crăciunul se ținea la 25 decembrie și sărbătoarea Curățirii a trebuit să fie mutată de la 14 februarie la 2 februarie când se împlinesc 40 de zile de la Naștere. În comunitățile răsăritene mutarea datei sărbătorii s-a făcut de împăratul Iustin I pentru a scăpa Constantinopolul de calamități²⁰¹.

În calendarul popular sărbătoarea este cunoscută sub numele de Stretenie. Se credea că dacă „iese ursul din vizuină și merge la pădure va începe în curând primăvara, iar dacă intră în vizuină iarna va dura”²⁰². Stretenia făcea parte din Filipii de iarnă, ca dată (30 ianuarie — 4 februarie) zile ce erau ținute întocmai ca și cei de toamnă.

La 1 februarie era ținut sf. Trif care era considerat patronul grădinarilor și a vierilor. În această zi se face agheazmă la biserică cu care se stropesc „plantele și legumele pentru a nu fi stricate de omizi”²⁰³. În localitățile viticole de Sf. Trifon „fac sfințiri de apă în vii, dezgroapă o viță, o ung cu usturoi, toarnă puțin vin peste butuc apoi petrec în vie”²⁰⁴.

Acestea au fost sărbătorile praznice împărătești cu cele mai mari implicații în calendarul popular. Alături de acestea mai erau un număr de sărbători creștinești sau de zile ținute pe care le vom prezenta în ordine cronologică.

La 17 ianuarie era ținut Sânpetru de iarnă „nu se lucra că e rău de lupi”²⁰⁵, iar la 18 ianuarie era Tănasea ciumei „ținut pentru ciumă”²⁰⁶. Tot pentru ciumă era ținut Sf. Haralambie, la 10 februarie, „sfântul care a legat ciuma cu un lanț de fier”²⁰⁷. Se face colivă, sau se ia grâu curat, și se duce la biserică iar după sfințire se aduce acasă și se dă la toate dobitoacele ca să fie sănătoase²⁰⁸, sau se ține până vara „când se dă găinilor să nu moară”²⁰⁹. Sf. Haralambie se ține și ca patron al casei²¹⁰, de ziua lui făcându-se praznice. Sfântul cu ciuma legată cu un lanț este des întâlnit în tematica icoanelor pe sticlă din Transilvania.

Luna martie începea cu zilele babelor. Mai importante se credea a fi baba de primăvară²¹¹, baba de vară²¹² și baba de toamnă²¹³, cum era vremea în aceste zile așa va fi și în cele trei anotimpuri. Prima zi din martie se mai numea și Dragobete-cap de primăvară, zi în care femeile legau la mâna sau la gâtul fetelor, copiilor sau al lor, ca să nu-i prindă soarele vara, „un șinorel împletit dintr-un arnici roșu și unul alb și un ban de argint”²¹⁴. Mărțișorul se purta până când

²⁰¹ Prof. dr. Ene Braniște, *op. cit.*, p. 166.

²⁰² În loc. Orlat.

²⁰³ „Se face agheazmă la biserică și se ține peste an, cu ea se stropesc grădinile și țarinile pentru a fi ferite de insecte” (Plopana, Tutova); „este mai mare peste grădini și țarini și peste gândacii care le strică” (Jijila, Tulcea).

²⁰⁴ În loc. Odaia, Teleorman; „se duce câte unul din fiecare casă la via lui, taie o viță la un capăt și toarnă vin peste ea, apoi se adună cu toții la un loc, pun masă acolo și se cinstesc” (Spătărei, Teleorman); „se unesc mai mulți locuitori care au vile la un loc, sau în apropiere, fiecare stăpân taie câte o viță de la trei butuci zicând să dea Dumnezeu ploaie și să le păzească de stricăciuni, apoi se pun de mântuie o ploscă cu vin” (Cușmig, Constanța).

²⁰⁵ În loc. Orlat.

²⁰⁶ În loc. Clopotiva, Hunedoara.

²⁰⁷ În loc. Vestem, Sibiu.

²⁰⁸ În loc. Mărăcineni, Buzău, Parachioi, Constanța.

²⁰⁹ „poartă ciuma” (Ohaba, Făgăraș).

²¹⁰ În loc. Risipiți, Dolj.

²¹¹ În loc. Brebu, Prahova.

²¹² În loc. Ghiojdu Bâsca, Buzău.

²¹³ În loc. Grădiște, Hunedoara; „se duce grâu la biserică și acel grâu e bun când dă molima la păsări” (Dara, Buzău); „de sf. Haralambie prăznuiesc oamenii că e bine contra ciumei și a bubelor la oameni” (Orlat, Sibiu).

²¹⁴ În olc. Sirineasa; „a semănăturilor” (Orlești, Argeș).

înflorau pomii²¹⁵ sau până la Arminden²¹⁶ și atunci „șnurul îl pun pe un cires înflorit ca fata să fie albă și frumoasă ca florile cireșului”²¹⁷ iar cu banul din el se cumpăra vin pe care „amestecat cu pelin îl bea întreaga familie pe iarbă verde la Arminden”²¹⁸.

Mentalitatea populară a acordat o mare importanță zilelor de la începutul lunii martie în ce privește pornitul plugului. La începutul lunii se ducea grâu la biserică „unde preotul citește molitva grâului, apoi îl duc acasă și-l amestecă cu grâu de sămânță”²¹⁹; se făcea agheazma cu care se stropseau vitele și plugul înainte de-a se duce la arat. Agheazma se putea face acasă „cheamă preotul acasă de face agheazmă cu care stropesc vitele și plugul”²²⁰ sau „în vechime se strângeau toate plugurile din sat la un loc pe un maidan, chemau preotul de făcea agheazma și stropea toate plugurile și vitele, apoi toate plugurile arau de clacă grădinile și locurile din țarină a vădanelor și a oamenilor săraci până la amiază iar după amiază mergeau la ogorul lor”²²¹.

La Sfinți „se gătește plugul pentru a trage măcar o brazdă dacă nu se poate mai mult. După ce înjugă boii pun în coarnele lor câte un colac iar stăpâna casei umblă împrejurul boilor și a plugului cu tămâie aprinsă și agheazmă ca să dea Dumnezeu roadă câmpului. Stăpânul cu un copil pleacă la câmp unde după ce a tras o brazdă ia colacii din coarnele plugului și pe unul îl azvârle de-a lungul brazdei și de va cădea cu fața în sus e semn că anul va fi bogat iar de va cădea cu fața în jos e semn că anul va fi secetos”²²².

Despre Sfinți sau Mucenici se credea că „bat cu măcicele în pământ ca să intre gerul și să iasă căldura”²²³, de aceea oamenii făceau focuri prin curți ca să-i încălzească pe mucenici²²⁴. Focurile se făceau cu „toristea din staualele vitelor”²²⁵, cu „gunoaiile strânse prin măturașul curții pentru a se arde răutățile”²²⁶, cu bozii²²⁷, cu gunoaiile „adunate de prin curți și grădini și aprind cărpe cu care afumă și prin casă ca să fie feriți de șerpi și boale”²²⁸. Peste focurile făcute săreau copiii de trei ori strigând: „cum sar eu focul așa să sară puricii de la mine”²²⁹; „să intre răceala și să iasă căldura”²³⁰. Pentru a apăra de șerpi pe oa-

²¹⁵ În loc. Sirineasa; „a lucrului în timpul verii” (Orlești, Argeș).

²¹⁶ În loc. Sirineasa; „a culesului” (Orlești, Argeș).

²¹⁷ „se pune la gâtul copiilor fetelor și a femeilor câte un ban de argint, legat cu ață albă împletită cu ață roșie, iar la Arminden îl dezleagă de la gât și ața o leagă de un trandafir înflorit ca să fie frumoasă ca trandafirul” (Tonțești, Iași); „il poartă până la finele lunii când șnurul se pune pe un cires înflorit ca fata să fie albă și frumoasă ca florile cireșului” (Frumoasa, Teleorman).

²¹⁸ În loc. Chiliile, Roman.

²¹⁹ În loc. Chiliile, Roman.

²²⁰ În loc. Mărăcineni, Buzău; Ciubanca Someș.

²²¹ În loc. Ciubanca, Someș; Gălăești, Argeș.

²²² În loc. Bătrânești, Neamț.

²²³ În loc. Bogdănești, Tutova; „ies mai multe pluguri, femeile toarnă câte un vas cu apă pe coarnele plugului ca să fie vara umezeală și să rodească câmpul” (Dridu, Olt); „în luna martie când ieșeau la plug, acum mulți ani în urmă, era obiceiul de a lua cu dâșii mai mulți colaci pentru a-i da de pomană ca să dea Dumnezeu rod ogoarelor” (Berești, Covurlui); „în ziua cea dintâi când ieșeau la plug se făceau colaci mari care împreună cu vinul se sfințeau și se dădea plugurilor apoi plecau la arat” (Negulești, Tecuci).

²²⁴ În loc. Corod, Tecuci; „mucenicii bat cu bătele în pământ să creacă iarba” (Sendreni, Covurlui); „bat cu măciucile de scot căldura și ascund frigul” (Uda de Jos, Argeș); „în acea zi vin mucenicii cu măciucile și dau cu ele în pământ să iasă căldura” (Andrieșeni, Iași).

²²⁵ În loc. Ungureni, Tecuci.

²²⁶ În loc. Ilovățu, Mehedinți.

²²⁷ În loc. Costești, Argeș.

²²⁸ În loc. Spăterei, Teleorman.

²²⁹ În loc. Pănatu, Buzău.

²³⁰ În loc. Gargalic, Constanța; „sar peste foc ca să fie iuți ca focul și să aibe noroc” (Brebu, Prahova); „strigă, când sar, să intre răceala și să iasă căldura” (Cara Murat, Constanța).

meni și pe animale „femeile iau o oală cu foc peste care pun trențe de cârpe și dau ocol casei, grajdului, pe la toate animalele din ogradă ca să-i ferească Dumnezeu de șerpi”²³¹.

De Sfinți se făceau mucenici. Erau două feluri de mucenici, unii care se făceau din „pâine dospită” și alții care se făceau din „pâine nedospită”. Ambele feluri de mucenici aveau forma unui 8 culcat. Cei care se făceau din pâine dospită „se fac din pâine în formă de 8 în care se pun boabe de cânepă și se coc în cuptor. Când se scot se frâng în coarneau plugului apoi îi aruncă în sus zicând că atâta să se facă bucatele la vară”²³², sau se ungeau cu miere și se dădeau po-mană. Cei care se făceau din pâine nedospită „se fierb în apă sărată se scot în strâchini cu zeamă cu tot, peste ei se pune miez de nucă, julfă (lapte de sămânță de cânepă pisată, strecurată) și miere sau zahăr”²³³.

La 17 martie se ținea Alexie. În calendarul religios „cuviosul Alexie, omul lui Dumnezeu” n-are nici un semn distinctiv de sărbătorire (cruce neagră sau roșie). În calendarul popular Alexie era ținut pentru că se credea că în această zi ies toate jivinele care au stat amărâte în timpul iernii în pământ. În dimineața zilei se făceau focuri prin grădini, „arzând gunoaiile strânse pentru ca insectele să nu strice semănăturile și jivinele să nu se apropie de casă”²³⁴. În ziua de Alexie nu e bine să faci pâine în cuptor nici turtă pe vatră „că de le faci sunt așa de rele că nici peștii nu le mănâncă”²³⁵.

Bunavestire (25 martie) este prima sărbătoare praznic împărătesc după echi-noctiu de primăvară. Chiar dacă ea marchează un prag important în evoluția timpului, sărbătoarea n-are prea mari implicații în calendarul popular. La Bunavestire vin rândunelele și cucu „care de acum cântă”²³⁶. În dimineața zilei de Bunavestire „se fac focuri în grădini ca să afume pomii pentru a fi roditori, se înconjoară casa cu un lanț zicând: fugiți șerpi, fugiți broaște că v-ajunge blagoda-tele și vă rupe spatele”²³⁷.

Pentru luna aprilie atât calendarul religios cât și cel popular consemnează (în anii în care Paștile nu cad în această lună) o singură sărbătoare, Sf. Gheorghe la 23 aprilie. Sfântul Gheorghe sau Sânjorzul este una dintre cele mai importante sărbători ale calendarului popular, ea marcând începutul anului pentru: proprietarii de animale; îngrijitorii de animale (păcurari, vâcari); paznicii de țarină „se închide țarina, de la această dată până la Vinerea Mare țarina este privegheată de păzitori anume care acum își încep serviciu”²³⁸ care au grijă ca „animalele” ce sunt prinse pe moșia străină să fie închise la oborul primăriei”²³⁹; și pentru servitori.

Printre faptele bune atribuite Sfântului, alături de omorârea balaurului (atribut care se regăsește în toate reprezentările iconografice) sunt și „sfântul venea cu căldură și cu mana călului”²⁴⁰ „descuie cerul iar Sf. Dumitru îl încuie”²⁴¹; „e mai mare peste grădini și livezi, aduce verdeață, până la el nu se satură animalele cu iarbă, de aceea se formează turmele și se tocmeșc ciobanii pentru a le păzi”²⁴².

²³¹ În loc. Mischii, Dolj.

²³² În loc. Viziru, Brăila; „cu mâinile pline de aluatul din care au făcut măcinicii, femeia merge în grădină la pomul sterp zicând: după cum sunt mâinile mele încărcate de aluat așa pomii din grădină să fie încărcăți de fructe” (Drajna de Sus, Prahova).

²³³ În loc. Drajna de Sus, Prahova.

²³⁴ În loc. Drajna de Sus, Prahova.

²³⁵ În loc. Ciubanca, Someș.

²³⁶ În loc. Broșteni, Suceava.

²³⁷ În loc. Ciubanca, Someș.

²³⁸ În loc. Broșteni, Mălini, Suceava.

²³⁹ În loc. Brebu, Prahova.

²⁴⁰ În loc. Grohor, Tecuci; „până vine sf. Gheorghe nu se face cald” (Oncești Noi, Tecuci).

²⁴¹ În loc. Râșcani, Iași.

²⁴² În loc. Păstrăveni, Neamț.

În ajunul Sf. Gheorghe — mănecătoare — „se dă vitelor cu lapte frunze de jugastru cu țărâte și sare ca să aibe lapte precum jugastru măzgă”²⁴³, sau plecau decuseară cu animalele „prin livezi și holde de grâu pascându-le până dimineața ca să aibe izvor de lapte”²⁴⁴.

Roua adunată în noaptea spre Sf. Gheorghe avea proprietăți curative dacă era adunată „înainte de a răsări soarele era bună contra durerii de ochi și contra bubelor”²⁴⁵. Pentru ca oamenii să fie feriți de bube și de boli era bine ca „în zorii zilei să se tăvălească prin rouă ca să fie sănătoși peste an”²⁴⁶. Tot în ajun se putea lua mana câmpului și a animalelor de către femeile vrăjitoare „o femeie în pielea goală, cu părul despletit, ia în mână un căuș de lemn și adunând roua de pe câmp zice: nu adun roua ci mana câmpului”²⁴⁷. Roua adunată din căuș o pune la holda lor”²⁴⁸.

Mana sau sporul animalelor se putea lua dacă „o femeie în pielea goală, cu părul despletit și cu un săculeț legat de picior umblă prin izlazul vacilor și a oilor și umele de rouă săculețul, apoi îl stoarce într-un hârdău zicând: ceas de la (numele animalelor altor oameni). Face așa de trei ori apoi roua adunată o dă s-o bea vaca ei ca să dea lapte mult și gras”²⁴⁹. Se credea că animalele numite de vrăjitoare sau „vacile cu lapte care au trecut pe unde a umblat vrăjitoarea nu vor avea lapte bun, gras ci un lapte albastru, subțire și nu vor putea ține laptele în uger, se mulg singure”²⁵⁰.

Cea mai des întâlnită metodă de apărare a câmpului și-a animalelor contra „luatului manei” era cântatul din bucium „seara în ajun au obiceiul a cânta din bucium, un instrument făcut din coajă de tei, lung de 2 m. în forma unui corn de bou, pentru a nu se putea lua mana vacilor”²⁵¹, crezându-se „că sunetul buciului îndepărtează strigoi”²⁵² sau le lua puterea. Tot în acest scop se pune la porțile gospodăriilor, pe stâlpii porților, la pragurile caselor, grajdurilor, coșarelor,

²⁴³ În loc. Bărzenii de Pădure, Gorj; „în ajun pasc vitele toată noaptea liber chiar prin holdele oprite” (Frumoasa, Teleorman); „vitele pasc peste tot atunci” (Drăcșeni, Teleorman).

²⁴⁴ În loc. Babele, Vlașca; „în ajunul Sf. Gheorghe până-n ziuă se duc cu vitele la pășune când este iarba înrouată” (Bradul de Jos, Argeș); „bagă animalele în grâu mai ales boii cu credința că Sfântul le ține carnea frumoasă pe boi” (Colțea, Brăila).

²⁴⁵ În loc. Andrieșeni, Iași.

²⁴⁶ În loc. Măstăcani, Neamț; „roua e spre sănătatea lor și-a animalelor” (Bradul de Jos, Argeș); „cei care au bube se duc prin bucate ca să se spele cu rouă zicând că Sfântul îl tămăduiește” (Colțea, Brăila).

²⁴⁷ În loc. Torcești, Tecuci.

²⁴⁸ „femeile vrăjitoare umblă în pielea goală prin holde și cu un măsar adună rouă de pe ele, apoi stoarce măsiari și roua o pun la holda lor” (Cleanov, Mehedintși).

²⁴⁹ În loc. Bogza, R. Sărat.

²⁵⁰ În loc. Buhociu Mare, Bacău; „fermecătoarele iau apă din râul peste care trec turmele zicând că le ia laptele” (Dâlma, Mehedintși).

²⁵¹ În loc. Oncești Noi, Tecuci; „se cântă din bucium în noapte de Sf. Gheorghe ca să nu ia fermecătoarele mana” (Brebu, Prahova); „cântă hîn bucium în seara ajunului, băieții se urcă pe un deal înalt de unde cântecul buciului se aude în depărtare, cred că fermecătoarele auzind acest cântec li se curmă puterea de-a face acele farmece” (Bălcești, Vâlcea); „se cântă seara din bucium ca să nu poată lua fermecătoarele sporul” (Turcoaia, Tulcea); „noaptea în ajunul Sf. Gheorghe umblă vrăjitoarele pentru a lua mana vitelor. Dacă cineva va suna din bucium mai devreme în acea seară oamenii nu se tem de vrăjitoare” (Cavandinești, Covurlui).

²⁵² În loc. Corbasca, Tecuci; „cântă din bucium de tei pentru ca să nu s-apropie strigoi și să ia mana vitelor” (Avrămești, Tutova); „cântă ciobanii încontinuu cu buciumul ca să nu se poată apropia fermecătoarele să ia laptele, oamenii pun o brazdă verde înaintea pragului” (Păcuriți, Prahova).

glij de iarbă verde în care înfingeau ramuri verzi de salcie, fag sau tei²⁵³ „pun brazdă verde la pragul ușii și fagi la poartă, iar după trei zile iau brazda și o duc la locul de unde au luat-o“²⁵⁴. La vasele în care mulgeau se puneau „cununi de salcie verde“ la toartă și sub vase „în ajun femeile înconjoară vasele în care mulg cu cununi de salcie și le pun pe iarbă verde și nuiiele de salcie verde“²⁵⁵.

În ziua de Sf. Gheorghe nu se doarme „că-i ia somnul mieilor și toată vara dormitează“²⁵⁶. Oamenii, mai ales tinerii au obiceiul de-a se uda și urzica²⁵⁷. În anii în care Paștile sunt după Sf. Gheorghe de Sânjorz se mănca prima oară carne de miel. Carnea de miel friptă se ducea la biserică în această zi „fac jertfă câte un miel, îl duc întâi la biserică apoi se pun și se ospătează“²⁵⁸.

În majoritatea localităților de Sânjorz se numărau oile și se făceau turmele care erau date în grija ciobanilor. La formatul turmei „cheamă pe preot de stropește cu agheazmă turmele ca să fie ferite de boli, apoi le scot la pășunat“²⁵⁹. O dată cu formatul turmelor „se însămnă mieii iar vârfurile de la urechi se bagă într-un mușuroi de furnici ca să se înmulțească oile ca furnicile“²⁶⁰. Când se mulgeau întâi oile la vasele în care se mulg se leagă nuiiele verzi de salcie, tei, jugastru „femeile aduc gălețile încinse cu o nuiie de salcie verde“²⁶¹. Din primul lapte muls se făcea caș ce se sfințește la biserică și se da pomană²⁶². Când Paștile cădeau înainte de Sf. Gheorghe cașul obținut din primul lapte muls era utilizat pentru a face pască cu el.

În ziua de Sânjorz se semăna busuiocul „dimineța înainte de a se intra la biserică, femeile și fetele seamănă busuiocul“ dimineța înainte de a se intra la biserică „femeile și fetele seamănă busuiocul cu gura în stratul preparat de seara și dezbrăcându-și cămașa îl boronesc cu ea spre a fi mirositor“²⁶³.

În satele ardelen se făcea Sânjorzul „adică îmbrăcau cu frunze verzi pe un tânăr și-l purtau pe ulițele satului, însoțit de ceata flăcăilor. Sătenii ieșeau cu vase cu apă ca să ude Sânjorzul“ dar acesta era apărat de flăcăi. Udarea Sânjorzului era considerată ca o mare performanță de către comunitatea sătească. Convoiul cu Sânjorzul era cinstit cu băutură sau cu bani de către săteni. „Sânjorzul se dezbrăca de frunze pe pământul unei gazde care cinstea întreaga ceată având credința că pământul său va fi mai roditor“²⁶⁴. Tot la Sânjorz în Maramureș se uda plugarul care a ieșit primul la arat în acel an. În jud. Gorj „oamenii ies cu muncare și băutură pe un deal unde vine și preotul cu steagul Sf.

²⁵³ „În dimineța ajunului se pune la casă, poartă, grajd, ramuri de fag verde“ (Lăpușata, Argeș); „se pune brazdă pe stâlpii porților cu câte o ramură de salcie verde“ (Dăeni, Constanța); „glie verde cu o mlădiță de răchită verde se pune pe stâlpii porții și-n colțurile casei“ (Botești, Roman); „pun pe stâlpii porții brazdă de pământ în care se înfig ramuri de răchită“ (Bistricioara, Covurlui). În satele din Transilvania se puneau rug ca să se agațe strigoi în el (Hațeg, Orlat).

²⁵⁴ În loc. Balta, Mehedinți; „se pune arminden, o prăjină de fag înaltă la poartă“ (Pojarul de Jos, Gorj); „în ajun aduc ramuri de jugastru, iau din el de pun la toate acareturile și lucrurile din casă“ (Socetu, Teleorman).

²⁵⁵ În loc. Orlat, Sibiu.

²⁵⁶ În loc. Dragosloveni, R. Sărat; „să nu doarmă în acea zi că capătă somnul mieilor“ (Măstăcani, Neamț).

²⁵⁷ „tinerii se bat cu urzici pentru a fi iuți peste an“ (Chiliile, Iași); „oamenii se bat cu urzici“ (Ciubanca).

²⁵⁸ În loc. Gargălăc, Constanța; „se numără oile și se așează stâna și vitele se dau la imas“ (Haciungi, Roman); „cea mai mare parte din ei taie câte un miel și-l duc la biserică, apoi vin acasă și se ospătează (Tichilești, Constanța); „primăvara mănâncă prima oară carne de miel la Sf. Gheorghe“ (Pârlita Teleorman).

²⁵⁹ În loc. Tichilești, Constanța.

²⁶⁰ În loc. Viziru, Brăila; „în ajun se face numărătoarea oilor și se potricălesc oile și mieii în urechi apoi fac turme și le duc la munte“ (Pojarul de Sus, Teleorman).

²⁶¹ În loc. Peri, Mehedinți.

²⁶² „fierb laptele și-l împart de pomană la vecini“ (Peri, Mehedinți).

²⁶³ În loc. Cristești, Botoșani; „femeile și fetele semănau busuiocul, după ce l-au semănat la loc curat se trage pe deasupra lui cu cămașa“ (Grumezești, Neamț).

²⁶⁴ În loc. Ciubanca, Someș.

Gheorghe și cu icoana și face rugăciuni apoi stropește viile și pimnițele cu apă sfințită²⁶⁵.

Armindenul se ținea la 1 mai. El era ținut diferit în localitățile rurale românești, în cele moldovene era considerat o adevărată sărbătoare „cu 10 ani în urmă țărani mai bogați se duceau la păduri unde petreceau cu lăutari, mâncând carne de miel pe iarbă verde și bănd vin roșu amestecat cu pelin²⁶⁶. La Arminden „se bea mărțișorul ca să fie sănătoși²⁶⁷, adică cu banul care a fost legat cu șnurul alb-rușu la 1 martie, se cumpăra vin roșu „care se bea amesteca cu pelin pe iarbă verde ca să prindă sânge²⁶⁸.

În ajunul Armindenului se puneau la porțile gospodăriilor arminden „pun la poartă un arbore înalt de fag cu frunze numai la vârf pe care îl lasă acolo până fac pâine nouă și atunci fac din el un jăruitor iar cu restul arde cuptorului²⁶⁹.

Armindenul era termenul limită până la care se putea semăna porumbul „dacă nu se seamănă cucuruzul până la Arminden poți băga mestecăul mămăligii în foc²⁷⁰. Se credea că orice „s-ar semnăna în ziua de arminden rodește mult și bine²⁷¹ și că era bine în această zi ca „oamenii cu boi să facă clacă la cei săraci²⁷².

La 12 mai se ținea Ghermanul²⁷³ care era „un sfânt ce poartă ploile cu piatră²⁷⁴ sau „are puteri asupra grindinei și a viermilor²⁷⁵. În ziua de Gherman nu se lucrează²⁷⁶ mai ales nu se lucrează în vii²⁷⁷ și la câmp²⁷⁸ pentru ca „să nu mănânce viermii semănăturile și vitele²⁷⁹ să nu se facă viermi la rădăcina bucatelor²⁸⁰. Ghermanul era praznicul rudariilor „ce-l țin numai cu carne de miel²⁸¹.

Constantin și Elena, sărbătoarea religioasă din 21 mai, marca în unele localități data la care erau duse turmele de oi la munte²⁸².

Prima zi ținută din luna iunie este Vartolomeu, la 11 iunie. La această dată calendarul religios menționează pe sf. apostol Bartolomeu fără însemne de cinstire deosebită. Mentalitatea populară îi atribuie sfântului puterea „de-a purta vântoasele²⁸³ „aduce vijelie²⁸⁴ și „e rău de piatră²⁸⁵. În această zi răsare găinușa pe cer „ciobanii păzesc să o vadă când răsare căci cred că le merge bine la oi,

²⁶⁵ În loc. Tolești, Gorj.

²⁶⁶ În loc. Bârcu Siliștea Covurlui; „se pregătesc cu felurite mâncări și vin, merg la pădure sau la loc cu verdeață și-și petrec“ (Sipeni Tuțcani, Covurlui); „se bea vin roșu cu pelin pe iarbă verde“ (Blăjești, Bacău); „orice se seamănă în ziua de 1 mai rodește mult și bine“ (Buhociu Mare, Bacău); „oamenii ies la o poiană cu iarbă verde, se pregătesc cu vin pelinat și cu mâncări, se rostogolesc pe iarbă cu credința că le va merge bine și vor fi veseli peste an“ (Cuiejd Gârcina, Neamț).

²⁶⁷ În loc. Buhociu Mare, Bacău.

²⁶⁸ În loc. Sendreni, Covurlui.

²⁶⁹ În loc. Hațeg; „pun ramuri de fag verde la poarta fiecărei case (Cârli-gați, Gorj); „pun tufe verzi pe la porți“ (Ungureni, Tecuci); „fiecare aduce și înfige lângă casă un arbore de fag (Bârca Dolj); „se aduce din pădure un fag subțire și înalt și se reazămă de casă unde stă până se seceră grâul, atunci pâinea nouă se coace cu lemnul din arminden, de regulă se face o pogace“ (Tebea).

²⁷⁰ În loc. Orlat, Sibiu.

²⁷¹ În loc. Buhociu Mare, Bacău.

²⁷² În loc. Mălini, Suceava.

²⁷³ În loc. Slobozia, Gorj; „Ghermanul este ținut în marțea a doua după Ru-salii, iar în Grohor Tecuci în miercurea a patra după Paști.

²⁷⁴ În loc. Grohor, Tecuci.

²⁷⁵ În loc. Perieni, Bogești, Tutova.

²⁷⁶ În loc. Slobozia, Gorj.

²⁷⁷ În loc. Ionăsești, Tecuci.

²⁷⁸ În loc. Buzzești, Olt.

²⁷⁹ În loc. Godinești, Tecuci.

²⁸⁰ În loc. Tismana, Gorj.

²⁸¹ În loc. Ruptura, Mehedinți.

²⁸² În loc. Năsăud.

²⁸³ În loc. Vețelu, Hunedoara.

²⁸⁴ În loc. Blăjești, Muscel.

²⁸⁵ În loc. Zăvoiieni, Vâlcea.

li se vor îngrășa și înmulți. De atunci începe a se învățoșa grăul și porumbul cum vede găinușa crește ca smuls din pământ. Atunci oamenii nu lucrează nici în câmp nici acasă pentru că grăul are și el o sărbătoare și atunci încă să lucrî?“²⁸³.

Nașterea Sf. Ioan Botezătorul este cea de-a treia sărbătoare creștină care cinstește nașterea unui personaj biblic²⁸⁷, fiind instituită foarte probabil pentru a înlocui unele sărbători păgâne cu caracterul agricol ce aveau loc în perioada solstiului de vară²⁸⁸.

În calendarul popular sărbătoarea este cunoscută sub numele de Sânzâiene sau Drăgaică. Sânzâienele în terminologia populară desemna atât o floare (Galium verum L) cât și niște ființe fantastice. Ca ființe fantastice Sânzâienele erau „cele sfinte care umblă când și pocesc pe cei care au făcut un păcat mare sau au jurat strâmb“²⁸⁹ „zeița florilor și când vine ziua lor iau mirosul florilor și din această zi toate florile și ierburile dau înapoi“²⁹⁰; „sunt 7 fete frumoase, luminoase, harnice, curate și bogate ce locuiesc la marginea pământului de unde trimit toate moliile și găngăniile care strică și rod semănăturile, hainele și fructele tuturor acelor care lucrează în ziua lor“²⁹¹; „sunt niște ființe care au puterea a face ca buruienile să fie de leac“²⁹². În unele localități din Vechiul Regat Sânzâienile sunt asimilate cu Iana Sânzâiana (luna) sora soarelui și se credea că în această zi luna a căzut în mare și a fost mâncată de mreană²⁹³.

Sânzâienile erau considerate a fi și sărbătoarea soarelui „e ziua soarelui că la amiază se odihnește și soarele iar după amiază se întoarce crugul anului“²⁹⁴ și a cânepii²⁹⁵. Sărbătoarea era data la care trebuia să se termine săpatul „la Sânzâiene se aruncă sapa în pod semn că s-a terminat săpatul cucuruzului“²⁹⁶ și să

²⁸⁶ În loc. Orlat, Sibiu.

²⁸⁷ În general sărbătorile biblice comemorează data morții personajelor nu pe cea a nașterii excepție făcând Nașterea lui Iisus, a Maicii Domnului și a lui Ioan Botezătorul.

²⁸⁸ Prof. dr. Ene Braniște, *op. cit.* p. 224.

²⁸⁹ În loc. Humele, Argeș; „sunt niște sfinte care umblă prin aer“ (Bradul de Jos, Argeș).

²⁹⁰ În loc. Mărgăritești, Romanai; „vin în noaptea de Sânzâiene și dau leacuri la toate florile“ (Licuriciu, Romanai); „sunt doamnele florilor“ (Albești, Olt); „din această zi toate plantele și buruienile dau îndărăt, nu mai cresc“ (Galinceaua, Dolj); Drăgaica e doamna florilor“ (Tolești, Gorj).

²⁹¹ În loc. Avrămești, Tutova; „sunt mai mari peste moli“ (Puiești, Tutova); „sunt ținute pentru moli și alte insecte care rod hainele“ (Săveni, Dorohoi); „sânzâienele sunt niște păsări care, nu știe nimeni unde trăiesc, dar ele vin pe timpul când holdele leagă și fructele sunt în floare, se plimbă pentru a găsi găngăniile stricătoare ale acestora“ (Grohor, Tecuci).

²⁹² În loc. Hlăpești-Talpa, Neamț; „vin în noapte sânzâienelor și dau leacuri la toate florile“ (Licuriciu, Romanai).

²⁹³ În loc. Socetu, Teleorman; „ar fi ziua în care s-a logodit soarele cu sora lui, luna“ (Gângiova, Dolj).

²⁹⁴ În loc. Ipatele, Vaslui; „nu lucrează nimeni, se odihnesc că și soarele se odihnește“ (Bărăști, Vaslui); „sărbătoarea soarelui, se zice că joacă soarele în loc de trei ori, la prânz, la amiază și la chindie“ (Gângiova, Dolj); „la Sânzâiene se întoarce crugul cerului“ (Tibucanii de Sus, Neamț); „Sânzâienele sunt sărbătoarea soarelui, oamenii spun că în această zi stă soarele“ (Grumezești, Neamț); sărbătoarea soarelui e la Drăgaică, la 24 iunie, se zice că dacă s-ar uita cineva cu atenție la el îl vede jucând“ (Măgurele, Teleorman); „e ziua în care Dumnezeu a despărțit pentru totdeauna pe soare de sora lui, luna, pe el l-a orânduit ziua iar pe ea noaptea“ (Socetu, Teleorman).

²⁹⁵ În loc. Basarabi, Suceava; „sărbătoarea cânepii“ (Cotușca, Dorohoi); „sărbătoarea cânepii“ (Văleni, Roman); „cea mai mare sărbătoare pentru cânepă“ (Cos-tișca, Neamț).

²⁹⁶ În loc. Șinca Veche.

înceapă cositul²⁹⁷ și seceratul²⁹⁸ „în această zi din grâu secerat întâi se fac prescuri și se duc la biserică”²⁹⁹. Tot la Sânzâiene se adunau flori de sânzâiene de pe câmp din care se făceau, pentru fiecare membru al familiei, câte o cunună care se pune pe casă și a doua zi dimineața „înainte de-a răsări soarele se duc să vadă ce găsesc pe ele, peri de porc, oaie, vacă, crezând că vor lăvea noroc la acele animale”³⁰⁰. Dacă cununa unei persoane cădea jos se credea că acea persoană va muri³⁰¹. Cu ajutorul cununilor se putea și ursi de noroc „în seara de sânzâiene babele se duc prin livezi iau sânzâiene și fac cununi care le pun pe capul fetelor și-a băieților și în urmă le duc la loc curat. Dacă a doua zi (24 iunie) cununa va fi încărcată de rouă copilul va avea noroc, de nu va avea noroc”³⁰², și de măritat „fetele strâng sânzâiene și fac din ele cununi pe care seara le pun la colțul casei spre răsărit ca să răsară soarele pe ele. Dimineața, în ziua de Sânzâiene, se duc cu ele, cu ochii închiși, în ocolul vitelor și dacă o mânăncă o vită tânără cred că flăcăul ce o va lua va fi tânăr și frumos”³⁰³.

Florile de sânzâiene culese în ajun „erau bune de afumat pentru anumite boli”³⁰⁴ și se încingeau cu ele „ca să nu-i doară mijlocul”³⁰⁵.

În ziua de Sânzâiene în toate comunitățile rurale românești femeile „au obiceiul de a scoate toate lucrurile din casă, mai cu seamă pe cele din blană și lână, afară, le întind la soare și le scutură ca să nu le mănce molile”³⁰⁶. Pentru a avea cânepa fuiorul lung și moale „se unge cânepa, dimineața, cu unt ca să aibe fuiorul moale ca mătasea”³⁰⁷.

Ciobanii se temeau de ploaia din ziua de Sânzâiene deoarece aduce gâlbează „dacă plouă în ziua de Sânzâiene, toată ploaia ce cade e gâlbează”³⁰⁸, din

²⁹⁷ „Drăgaica e zi de sărbătoare și pentru începutul cositului” (Însurăței, Brăila).

²⁹⁸ „e începutul ieșirii la seceră” (Dăenei, Constanța); „zic că atunci câmpul trebuie să fie pe jumătate secerat” (Turcoaia, Tulcea).

²⁹⁹ În loc. Vașcău, Bihor.

³⁰⁰ „fac câte o cunună de sânzâiene pe care le pun pe streășina casei dinspre răsărit, a doua zi până a nu răsări soarele se scoală fiecare și-și ia cununa și-o caută cu deamănuntul să găsească pe ea peri de diferite animale, crezând că la acele animale vor avea noroc” (Bistricioara, Covurlui); „fetele adună de pe câmp flori de sânzâiene, fac cununi pe care le pun în cheotoarea casei așa fel ca să fie în fața soarelui când va răsări. Dimineața merg să vadă ce peri sunt pe ea” (Bogdănești, Suceava).

³⁰¹ „se adună flori galbene și se fac cununi care se aruncă pe casă pentru fiecare om, la cine îi cade cununa acela va muri” (Tismana, Gorj).

³⁰² În loc. Totoești, Neamț.

³⁰³ În loc. Broșteni, Suceava.

³⁰⁴ În loc. Gălăești, Argeș; „se afumă în caz de boală” (Călinești, Vâlcea); „se aduc de pe câmp sânzâiene și alte flori cu care se afumă copiii când sunt bolnavi” (Comoșteni, Dolj).

³⁰⁵ În loc. Humele, Argeș; „adună de prin livezi o plantă care se pune la cingătoare și o poartă toată ziua” (Cârligeni, Gorj).

³⁰⁶ În loc. Grumezești, Neamț; „femeile au obiceiul de a scoate și scutura hainele și îmbrăcămintea din casă, adună o buruiiană cu flori galbene de pe câmp și o pun printre haine ca să nu le strice molile” (Smulți, Covurlui); „în dimineața acelei zile toate fetele scot afară scoarțele, velințele, ștergarile și toate lucrurile din casă ca să nu le mănânce molile” (Viziru, Brăila); „la Sânzâiene se scot afară din casă covoarele, lăcările și tot ce au mai frumos” (Godinești, Tecuci); „se scot toate hainele și așternuturile la soare spre a fi ferite de molii și a-și dobândi prima lor frumosețe” (Buhociu Mare, Bacău).

³⁰⁷ În loc. Drajna de Sus, Prahova; „la Drăgaică ung femeile cânepa de la colțurile locului cu unt ca să fie moale la fir” (Ceptura, Prahova); „în dimineața zilei ung cânepa cu unt ca să fie moale și albă” (Tismana, Gorj).

³⁰⁸ În loc. Căieni, Gorj.

care cauză „ciobanii țin oile închise toată ziua zicând că atunci ele iau gălbează și din rouă și mor, le dau iarbă cosită să mănânce”³⁰⁹.

Sânzăienile erau considerate a fi jumătatea verii³¹⁰ ziua până când cântă cucu³¹¹. În localitatea Pojarul de Sus jud. Gorj sanzăienile erau considerate a fi cea mai mare sărbătoare pentru vii. În această zi toată lumea din sat „iese la pimițele din deal cu mâncare și băutură. Preotul face slujba după care merge în deal unde face sfeștania și rugăciuni la Dumnezeu să aperse vîile de vijelii și grindină și să dea rod. După aceasta se așează cu toții la masă”.

În unele localități din județele: Argeș, Brăila, Constanța, Mușcel, Olt, Roman, Teleorman, Tulcea și Tutova, Sânzăienile erau cunoscute și sub numele de Drăgaică. Drăgaică se numea iarmarocul din 24 iunie³¹² „o zi respectată pentru seceriș”³¹³. În această zi fetele se îmbrăcau cu hainele cele mai frumoase³¹⁴ și se alegeau cele mai frumoase³¹⁵ și de dimineață porneau, însoțite de un fluieraș³¹⁶ și jucau pe la case. Unele din fete erau îmbrăcate bărbătește³¹⁷ și se înarmau cu coase³¹⁸. Când se întâlneau două grupuri de drăgaici pe la răspântii se luptau între ele până ce o ceată o biruia pe cealaltă. Informațiile despre drăgaică sunt relativ puține, obiceiul se pare a fi ieșit de mult din uz, dat fiind că și informațiile menționează acest lucru „el a fost în trecut”³¹⁹.

Sfinții apostoli Petru și Pavel sunt singurii sfinți pe care biserica creștină îi cinstește și prin orânduirea unui post care durează de la Duminica Tuturor Sfinților până la 29 iunie. Ca timp acesta poate să dureze de la 28 zile (când Paștile sunt în 4 aprilie) până la două zile (când Paștile sunt după 1 mai)³²⁰.

În calendarul popular Sf. Petru este considerat sfântul cel mai apropiat a lui Dumnezeu sau a lui Iisus³²¹, sfântul care a umblat cu Dumnezeu pe pământ cu care ocazie are o serie de peripeții: mănâncă bătaie de la niște bețivi pentru că nu vrea să cânte cu vioara³²² (bețivii fiind lemnari pentru a-i pedepsi, sfântul bate cuie de corn în brad pentru ca lemnul să se lucreze mai greu)³²³; este bătut de două ori de bărbatul unei femei care i-a găzduit³²⁴; nu sunt primiți de

³⁰⁹ În loc. Teleşti, Gorj; „ciobanii țin oile mai mult în staur pentru că de multe ori mănâncă iarbă cu gălbează” (Slobozia, Gorj).

³¹⁰ În loc. Țuțora, Iași, Popana Tutova.

³¹¹ În loc. Godinești, Tecuci.

³¹² În loc. Surdila Greci, Brăila; Băneasa, Covurlui; Gura Boului, Olt.

³¹³ În loc. Parachioi, Constanța.

³¹⁴ În loc. Topalu, Constanța.

³¹⁵ În loc. Parachioi, Constanța.

³¹⁶ În loc. Mârleanu, Constanța.

³¹⁷ În loc. Ciobanu, Constanța.

³¹⁸ În loc. Ciobanu, Constanța.

³¹⁹ În loc. Ceacăru, Brăila.

³²⁰ Prof. dr. Ene Braniște, *op. cit.* p. 259.

³²¹ În loc. Cârjoaia, Iași.

³²² În loc. Poiana de Sus, Dâmbovița; D-zeu cu sf. Petru trec pe lângă o cârciumă și Sf. vrea să intre cu toate că D-zeu se opune. Dumnezeu îi face în spate o vioară fără ca Petre să știe. Intrând în cârciumă niște bețivi îi cer să le cânte din vioară și la afirmația lui că nu e lăutar îl bat” (Copăcielu, Făgăraș).

³²³ În loc. Târgu Berești, Covurlui.

³²⁴ În loc. Ceacăru, Brăila: „cum umblau Dumnezeu cu sf. Petru întâlnesc un câine turbat de care sfântul se teme. Dumnezeu îi spune să nu se teamă că nu le face nici un rău, turbați sunt alții. Trag în gazdă la o femeie iar noaptea când vine bărbatul acesteia beat îl bate pe Petre care dormea la margine. Când bărbatul iese afară sfântul îi cere lui Dumnezeu să schimbe locurile. Bărbatul când se reîntoarce zice că pe cel de la perete nu l-a bătut și-l mai bate o dată pe sf. Petru” (Docani, Tutova).

nimeni într-un sat³²⁵; fură paharul de aur de la săracul ce i-a găzduit³²⁶; nu înțelege niște hotărâri a lui Dumnezeu³²⁷; etc.

Mentalitatea populară i-a conferit sf. Petru și calitatea de patron al lupilor, el având puterea de-a „lega gura lupilor”³²⁸, pentru 40 de zile³²⁹. Sfântul este cel care se îngrijește de hrana lupilor care „îndată ce se înserează se adună într-un loc”³³⁰, la o răspântie³³¹, „în vârful unei movile”³³², „la umbra unui pom”³³³ și încep să urle, rugându-se sfântului să le deslege gura și să le dea mâncare. Acest urlet „o dată chiar se auzea în noaptea de Sănpetru”³³⁴. Ciobanii auzind urletul nu mai zic nimic și ceartă câinii care latră ca să „nu-i strice de la rugăciunea lor pe lupi”³³⁵. Lupii mănâncă nu numai animalele ci și pe oamenii care le sunt orânduși „dacă ți-e scris să te mănânce lupii, te mănâncă, dacă nu, poți trece prin mijlocul lor fără să te atingă”³³⁶.

Sfântul Petru era ținut pentru ca „să nu le mănânce lupii vitele”³³⁷ de aceea țineau și postul Sănpetruului³⁴⁰ și pentru ca să „nu bată grindina țarinile”³⁴¹. Sfân-

³²⁵ „Dumnezeu și Sf. Petru nu sunt primiți de nimeni într-un sat. O femeie îi trimite să doarmă într-un deal. Sfântul înfige toiagul în pământ, iar Dumnezeu binecuvântează să se facă tot satul o mare sărată, iar femeia stână de piatră” (Sipote, Iași).

³²⁶ „Dumnezeu îi explică că paharul era ortalvit și dacă ar fi băut din el, săracul ar fi murit” (Maidan).

³²⁷ „Dumnezeu cu sf. Petru întâlnesc o fată care secera un lan grâu pe care o salută că dacă va vrea Dumnezeu va termina lanul și-i cer apă. Fata le răspunde că de va vrea de nu va vrea D-zeu ea tot va termina lanul și refuză să le dea apă. Drumeții merg mai departe și întâlnesc o altă fată frumoasă care secere grâul pe care o salută la fel și-i cer apă. Fata le răspunde că numai de va vrea Dumnezeu poate termina de secerat lanul — care era foarte mare — și le dă apă. Dumnezeu hotărăște ca prima fată să se îmbolnăvească și să nu poată termina de secerat, iar fata a doua să termine lanul și să se mărite cu un leneș ce stătea sub un păr, mort de foame, și aștepta să-i cadă o pară în gură. Dumnezeu îi explică sfântului care-și exprima nedumerirea că dacă leneșul nu se însoară cu fata harnică moare de foame” (Docani Tutova); „în drumul lor, Dumnezeu cu sfântul Petru întâlnesc doi oameni arând și Dumnezeu îi salută cu bun lucru dracului, apoi mai departe întâlnesc doi tineri făcând dragoste pe care-i salută cu bun lucru Dumnezeu. Când Petru își exprimă mirarea Dumnezeu îi explică că primii arau din răzorul altuia, iar tinerii făceau un lucru bun înmulțind oamenii” (Recea, Vâlcea).

³²⁸ În loc. Socariciu, Ialomița, Vlădești, Mușcel, Brebu Prahova.

³²⁹ În loc. Grăblești. Argeș.

³³⁰ În loc. Naziru, Brăila.

³³¹ În loc. Copuzu, Ialomița.

³³² În loc. Ghiojdu Bâsca, Buzău.

³³³ În loc. Boldești, Roman.

³³⁴ În loc. Socariciu, Ialomița.

³³⁵ În loc. Orlat Sibiu.

³³⁶ În loc. Naziru, Brăila.

³³⁷ În loc. Brânceni, Teleorman.

³³⁸ În loc. Motoșeni, Tecuci; „o dată a vrut, un om, să vadă cum Sf. Petru se împacă cu lupii și pe furis s-a urcat într-un copac din apropiere, fără a fi văzut pe cineva. După ce a rănduit Sfântul pe toți lupii, tocmai la urmă a venit un lup șchiop și bătrân la care nu i-a mai rămas animale de mâncat și Sfântul i-a zis că să mănânce pe omul din copac. Omul a auzit și a stat în copac până când de foame n-a mai văzut lupul și dându-se jos acesta l-a mâncat. (Perieni Bogești, Tecuci).

³³⁹ În loc. Viziru, Brăila.

³⁴⁰ În loc. Mănești, Dâmbovița.

³⁴¹ În loc. Foltești, Covurlui.

tul era ținut și de pescari „pentru că și el a fost pescar”³⁴². Sfântul Petru era luat ca patron al casei de către oameni și hram pentru biserică³⁴³.

Până la Sf. Petru nu era voie să se bată merele ca să nu bată piatra, iar înainte de-a mânca mere „primele fructe se duc la biserică ca să fie sfințite, apoi se dau pomană”³⁴⁴.

Sf. mucenic Procopie pomenit în calendarul religios în data de 8 iulie nu se bucură de-o cinstire prea mare din partea bisericii el fiind trecut în calendar fără nici un semn distinctiv. În calendarul popular Precupul era ținut „ca să nu se pripească holdele în timpul coptului”³⁴⁵ și pentru că se credea că el „e purtătorul fulgerelor și a trăznetului”³⁴⁶.

Între 15—17 iulie se țineau Cîrcovii, numiți în unele localități și Cîrcovii Marini³⁴⁷ care erau socotiți „sărbători mari”³⁴⁸, zile în care „nu se lucrează nimic în casă”³⁴⁹ ca să „nu le fie rău oamenilor”³⁵⁰. Dacă lucrezi în aceste zile la câmp „și se aprinde munca”³⁵¹.

Prima zi a Cîrcovilor este Ciurica (15 iulie) care era ținută mai ales de către femei „ca prima zi a Cîrcovilor”³⁵², „cea mai rea din cele trei zile”³⁵³. În această zi femeile nu lucrează nimic, „nu scot gunoiul afară din casă”³⁵⁴, nu „împrumută foc”³⁵⁵ fiind considerată zi „cu primejdie”³⁵⁶ sau „rea de pagubă, mai ales pentru vite”³⁵⁷ „cine lucrează în această zi poate fi pocit”³⁵⁸.

În unele localități din județele: Argeș, Buzău, Dâmbovița, Olt, Prahova, Ciurica era considerată a fi ziua femeilor „ziua în care ele sunt stăpâne pe bărbații lor, le pot porunci, ba chiar bate”³⁵⁹. Dacă femeile vor lucra în această zi „tot anul le vor bate bărbații”³⁶⁰. Bărbații „chiar le bat în această zi pentru a fi supuse tot anul”³⁶¹ de aceea femeile se feresc de ei „chiar să le pună mâna pe cap ca să nu fie bătute tot anul”³⁶³. Ciurica era ziua în care „femeile au dreptul de-a bate pe bărbați”³⁶⁴ dacă ele pot să facă „un tăst, să-l usuce, să facă pâine în el, toate într-o singură zi au drept asupra bărbatului a-l bate, lucru pe care nu-l pot face și nici să-l bată”³⁶⁴.

La 17 iulie se ținea Marina despre care se credea că a fost o fată deosebit de frumoasă care atunci când a fost ispitită de diavol l-a omorât cu ciocanul³⁶⁵. Marina era considerată apărătoarea caselor și a semănăturilor de foc³⁶⁶, a animalelor de fiare sălbatice³⁶⁷, apără oamenii de diferite boli³⁶⁸.

³⁴² În loc. Galați, Covurlui.

³⁴³ În loc. Teregova, Timiș.

³⁴⁴ În loc. Bălințești, Covurlui.

³⁴⁵ În loc. Frumoasa, Neamț.

³⁴⁶ În loc. Tâncova, Banat.

³⁴⁷ În loc. Slobozia, Argeș, Cîrroiașu, Dolj; Perieni, Iași.

³⁴⁸ În loc. Cobia, Dâmbovița.

³⁴⁹ În loc. Mihăești, Mușcel.

³⁵⁰ În loc. Răciu, Dâmbovița.

³⁵¹ În loc. Constantinești, Olt.

³⁵² În loc. Davidești, Mușcel.

³⁵³ În loc. Cioara Mândra, Teleorman.

³⁵⁴ În loc. Stăncuța Stanca, Brăila.

³⁵⁵ În loc. Cobia, Dâmbovița.

³⁵⁶ În loc. Sărulești, Buzău.

³⁵⁷ În loc. Cobia, Dâmbovița, Voinești Muscel.

³⁵⁸ În loc. Zăvoieni, Vâlcea.

³⁵⁹ În loc. Finta, Dâmbovița.

³⁶⁰ În loc. Slobozia, Argeș, Lipia Buzău.

³⁶¹ În loc. Bela Dâmbovița.

³⁶² În loc. Titu, Dâmbovița.

³⁶³ În loc. Sârdaru, Dâmbovița.

³⁶⁴ În loc. Petroiu, Dâmbovița.

³⁶⁵ În loc. Crăciuneii de Jos, Olt.

³⁶⁶ În loc. Havârna, Dorohoi.

³⁶⁷ În loc. Mănăstirea Bistrița, Neamț.

³⁶⁸ În loc. Braniștea, Vlasca.

Marina era ținută prin post „Marina are un post de o săptămână ce-l țin femeile”³⁶⁹, nu se lucrează „femeile nu lucrează nimic”³⁷⁰ și „chiar autoritățile gonesc pe oameni de la lucru, în acea zi numai se vizitează locurile de muncă”³⁷¹; nu se coase, nu se toarce, nu se umblă cu foarfecele³⁷².

În ziua de Marina se îmbărburează „copiii mici în frunte, bărbie și tâmplă se ung cu miere și zahăr ca să nu dea vârsatul peste ei”³⁷³, se năjea „femeile pun o balebă de vită la uscat pe gard care apoi se folosește la descântatul de năjit (boală de urechi)”³⁷⁴, dau de pomană „mături de pelin, cules atunci, cu un pui de găină, ouă fierte, castraveți cruzi, mere dulcii, covrigi, colaci, numai la femei și copii, puii dau de pomană mai ales cei care au copii bolnavi de boală rea (epilepsie) ca să scape de ea, iar ceilalți ca să fie fericiți de ea și de ceas rău cu săgetătură. Puii se transmit în continuare fără a se spune de unde provin de teama de a nu se transmite și boala”³⁷⁵. Tot acum se culegea tot pelinul și se aducea humă de la pârâu care e bună de leac la umflături la oameni și animale³⁷⁶.

Sfântul Ilie, sărbătoarea religioasă din 20 iulie, este cunoscută în calendarul popular sub numele de Sântilie, despre care se credea că a fost „fiul unor oameni sărmani”³⁷⁷, singur la părinți³⁷⁸ care pentru faptele lui bune, pentru evlavie sa, pentru credința lui³⁷⁹ a fost înălțat la cer „Dumnezeu i-a trimis căruța cu care s-a ridicat în văzduh, prin nori”³⁸⁰. Ilie s-a ridicat „în vederea lui Elisei”³⁸¹ cu cocholul „aprins de marea lui credință în Dumnezeu”³⁸². Cocholul l-a lăsat lui Elisei, ucenicul său³⁸³.

Sfântul Ilie „e viu, nu mort ca ceilalți sfinți”³⁸⁴ și umblă cu căruța pe cer, trasă de cai cu aripi³⁸⁵, iar caii „înfierbântându-se îi udă cu apă de ploaie care cade și pe pământ”³⁸⁶. Dumnezeu i-a încredințat ploile pe care le stăpânește „le poate lega și dezlega”³⁸⁷ și tunetul și fulgerul „înainte de înălțarea la cer a lui Ilie nu erau tunete”³⁸⁸. Când fulgeră și tună Ilie omoară câte un drac pentru a se răzbuna³⁸⁹. Sfântul Ilie nu știe când e ziua lui, că de ar ști „ar face un chef atât de mare că ar tuna și fulgera și trăzni de ar prăpădi întreg pământul”³⁹⁰, de

³⁶⁹ În loc. Tismana, Gorj.

³⁷⁰ În loc. Galinciucă, Dolj.

³⁷¹ În loc. Zătreni, Vâlcea.

³⁷² În loc. Bistricioara, Neamț.

³⁷³ În loc. Mărgăritești, Romanai, „într-o oală se pune jar aprins balebă de la Marina și sămânță de cânepă, apoi se apleacă cu urechea bolnavă ca să intre fum în ea” (Drajna de Sus, Prahova).

³⁷⁴ În loc. Drajna de Sus, Prahova.

³⁷⁵ În loc. Valea Glodului Suceava.

³⁷⁶ În loc. Bogați, Dâmbovița.

³⁷⁷ În loc. Puțeni, Tecuci.

³⁷⁸ În loc. Petroiu, Ialomița.

³⁷⁹ În loc. Mărgineni, Făgăraș.

³⁸⁰ În loc. Găvănești, Buzău.

³⁸¹ În loc. Răcoasa, R. Sărat.

³⁸² În loc. Slobozia Conachi, Covurlui.

³⁸³ În loc. Sivița, Covurlui, Voinești, Muscel.

³⁸⁴ În loc. Cotu Lung, Brăila, Garvanu, Tulcea.

³⁸⁵ În loc. Găuri, Putna.

³⁸⁶ În loc. Deleni, Fălciu; Broșteni Noi, Ialomița.

³⁸⁷ În loc. Vultureni, Tecuci.

³⁸⁸ „Ilie pe când se întorcea din aramată un diavol i s-a arătat sub chip de om și i-a spus că nevastă-sa îl înșală și că doarme cu ibovnicul în pat. Ajuns acasă Ilie omoară pe cei din patul în care dormea nevasta lui, iar dimineața a văzut că și-a omorât părinții. El se căiește lui Dumnezeu și cere să aibă putere de-a omori dracii. Dumnezeu îi dă trăznetul, dar fiindcă duduia prea tare Dumnezeu i-a paralizat mâna dreaptă și acum tună numai cu stânga” (Bogați, Dâmbovița).

³⁸⁹ În loc. Perieți, Ialomița.

aceea îl întreabă pe Dumnezeu și pe Sf. Marina dar aceștia nu-i spun „zicând că mai este până atunci”³⁹¹ sau „că a trecut de mult”³⁹².

Sfântul Ilie este ținut ca patron al casei³⁹³ și hram; pentru ploi și trăznete³⁹⁴ „de frică”³⁹⁵. Se credea că cine va lucra în ziua lui „va fi trăznit el sau ogorul lui”³⁹⁶. În săptămâna în care cade Sf. Ilie „nu se lucră nimic, de marți până marți, că e rău de trăznete”³⁹⁷. În ziua lui „dacă nu e prea mândru pe oameni”³⁹⁸ aduce ploi și dacă plouă în ziua lui „se fac bucatele”³⁹⁹.

Până la Sf. Ilie nu se mănâncă mere „sub cuvânt că nu sunt coapte”⁴⁰⁰, înainte de-a mânca mere, oamenii „duc mere la biserică, apoi le dau de pomană după care mănâncă și ei; oamenii mai duc și prinoase la biserică în acea zi”⁴⁰¹.

O zi după Sf. Ilie este ținut Foca pentru că „e mai socotit și pentru că fește de foc”⁴⁰². Foca se răzună pe cei care nu-l țin arzându-le casa⁴⁰³, stogurile de cereale⁴⁰⁴ sau fânul⁴⁰⁵.

Pantilimon este ținut la 27 iulie pentru trăznet⁴⁰⁶ și pentru că e apărător de boli la oameni⁴⁰⁷ și animale⁴⁰⁸. În ziua lui se călătorește vara”⁴⁰⁹.

În unele localități din Transilvania⁴¹⁰ se țineau Macoveii sau ziua ursului la 1 august pentru ca ursul să nu facă pagube în vite.

Adormirea Maicii Domnului, sărbătoarea religioasă praznic împărătesc, pe care biserica o ține la 15 august este cunoscută în calendarul popular sub numele de Sântămărie mare. Era ținută ca patron al casei și ca hram de biserică⁴¹¹. În această zi se duc struguri la biserică pentru a fi sfințiți apoi se dau pomană⁴¹².

Sărbătoarea tăierii capului Sfântului Ioan Botezătorul era ținută în comunitățile rurale românești prin post și ajun⁴¹³, în această zi nu „se mănâncă din blid sau din tipsie”⁴¹⁴ și oamenii împart între ei mere, pere, castraveți⁴¹⁵.

Ziua Crucii, sărbătoarea religioasă din 14 septembrie care comemorează două evenimente deosebite legate de aflarea Crucii Mântuitorului; înălțarea ei solemnă de către episcopul Macarie al Ierusalimului, la 14 septembrie 335 și întoarcerea Sfintei Crucii de la persi păgâni în anul 629 și depunerea ei în biserica Sf. Mormânt⁴¹⁶. Numită în calendarul popular Cârsovu⁴¹⁷ sau Cristovu viilor, ea era sărbătoarea cea mai importantă pentru viticultori, marcând începutul culesului „lumea iese la vii și se pregătește pentru cules”⁴¹⁸. Înainte de cules „țărani postesc

³⁹¹ În loc. Perieți, Ialomița.

³⁹² În loc. Cristești, Botoșani.

³⁹³ În loc. Teregova, Caraș.

³⁹⁴ În loc. Gângiova, Dolj.

³⁹⁵ În loc. Spătăreni, Teleorman.

³⁹⁶ În loc. Hațeg.

³⁹⁷ În loc. Teregova, Banat; Simnicu, Dolj.

³⁹⁸ În loc. Orăștie.

³⁹⁹ În loc. Ișalnița, Dolj.

⁴⁰⁰ În loc. Galați, Covurlui.

⁴⁰¹ În loc. Răciu, Dâmbovița.

⁴⁰² În loc. Cristești, Botoșani; Târnăuca, Dorohoi.

⁴⁰³ În loc. Bârlești, Ierbeceni, Iași.

⁴⁰⁴ În loc. Urecheni, Neamț.

⁴⁰⁵ În loc. Movileni, Iași.

⁴⁰⁶ În loc. Scornicești, Olt.

⁴⁰⁷ În loc. Valea Adâncă, Iași.

⁴⁰⁸ În loc. Bălinești, Olt.

⁴⁰⁹ În loc. Carasu, Brăila.

⁴¹⁰ În loc. Clopotiva, Hațeg, Ostrovu Mare, Păucinești, Cugir.

⁴¹¹ În loc. Srediștea Mică.

⁴¹² În loc. Orlat, Copăcielu.

⁴¹³ În loc. Copou, Iași; Crăcăoani, Neamț;

⁴¹⁴ În loc. Hațeg.

⁴¹⁵ În loc. Valea Mare, Muscel.

⁴¹⁶ Prof. dr. Ene Braniște, *op. cit.*, p. 214.

⁴¹⁷ Ibidem.

⁴¹⁸ În loc. Gogoșu Dolj.

o săptămână și fac rugăciuni la vii și pivnițe⁴¹⁹ apoi cheamă preotul „pentru săvârșirea rugăciunii la locul unde vor așeza butoaiele”⁴²⁰.

În unele localități din sudul Transilvaniei se credea că la sfârșitul lunii septembrie începe *vara lui Sânmihai*⁴²¹ care era o perioadă de cca 15 zile călduroase pe care „Dumnezeu s-a îndurat de rugămintea unui cărauș sărac ca să-i dea și lui câtă vară să-și poată treiera grâul”⁴²².

Sfânta Paraschiva, sărbătoarea religioasă din 14 octombrie era ținută de comunitățile rurale ca patron al casei⁴²³ și hram de biserică⁴²⁴. În calendarul popular sărbătoarea era cunoscută și sub numele de Vinerea Mare, zi foarte importantă în calendarul agricol și pastoral. În această zi se deschideau țarinile, tot hotarul fiind liber pentru pășunat, ceea ce presupunea terminarea lucrărilor de recoltare „oamenii întorc carul cu proțapul spre fundul ogrezii zicând că se pregătesc de iarnă”⁴²⁵. La Vinerea Mare se lasă berbecii între oi și se unesc mănzările, sterpările și noatenii. Dimineața când se scoală, ciobanii „se uită la oi să vadă cum sunt culcate, de sunt împrăștiate zic că va fi ușoară iarna, de sunt adunate zic că iarna va fi grea”⁴²⁶.

Mentalitatea populară leagă principalele momente ale anotimpurilor de sărbătorile Sf. Petru și Sf. Dumitru. Se credea că la Sânpetru de iarnă „e mijlocul iernii”⁴²⁷ când „se face foc în cer și iarna începe a da îndărăt”⁴²⁸. Căldura, ajutată de cei 44 mucenici care bat cu măciucile în pământ se întefeste ajungând la Sânpetru de vară „când e jumătatea verii” așa de puternică încât „fierbe piatra în apă” și este nevoie de ajutorul unor sfinți ca Precupul, Ilie, Foca, Pantilimon pentru „a nu se pripi holdele în timpul coptului” și a fi feriți oamenii și bunurile lor de foc, trănete. La Sâmedru (Sf. Dumitru este jumătatea anului (anul începând la 1 martie) și atunci „se stinge focul din ceruri și vine iarna”⁴²⁹.

Sâmedru „e mai socotit de popor”⁴³⁰ ca fiind „plăcut lui Dumnezeu”⁴³¹ pentru „bătrânețea lui”⁴³² fiind ținut ca patron al casei⁴³³ și ca păzitor de fiare sălbatice și lupi⁴³⁴. În ajunul Sâmedrului copiii aprindeau focuri mari la răspântii⁴³⁵, în mijlocul satului⁴³⁶ sau în alte locuri, cu frunze, ogrinji, gunoae și resturi de paie în jurul cărora săreau și strigau: „hai la focul lui Sâmedru”⁴³⁷. La auzul strigătelor femeile vin și împart diferite fructe (mere, pere, nuci, alune) copiilor. Se credea că focul se face „ca să se dea pomană copiilor morți nebotezați”⁴³⁸ sau pentru ca „morții să se încălzească pentru iarnă”⁴³⁹ și ca „să îndepărteze fiarele și bolile de la vite”⁴⁴⁰.

Sfinții arhangheli Mihail și Gavril din 8 noiembrie erau ținuți pentru că „ei sunt păzitorii oamenilor de la naștere până la moarte și se roagă lui Dum-

⁴¹⁹ În loc. Dara, Buzău.

⁴²⁰ În loc. Oltina, Constanța; „la terminatul culesului umblă preoți prin vii, stropesc vasele cu agheazmă, citesc o mică rugăciune și primesc și ei câte o cofă două cu vin” (Măstăcani, Covurlui).

⁴²¹ În loc. Bucova, Maidan, Srediștea Mică, Borlova, Tâncova, Grădiște.

⁴²² În loc. Bucova, Maidan.

⁴²³ În loc. Bucova, Grădiște, Tâncova.

⁴²⁴ În loc. Bucova, Grădiște, Tâncova.

⁴²⁵ În loc. Bărăști, Ipatele, Iași.

⁴²⁶ În loc. Ipatele, Vaslui.

⁴²⁷ În loc. Clopotiva.

⁴²⁸ În loc. Baia de Aramă, Mehedinți; Cetățenii din Deal, Muscel.

⁴²⁹ În loc. Filipești, Surdila Greci, Brăila.

⁴³⁰ În loc. Filipești, Brăila.

⁴³¹ În loc. Sârca Iași.

⁴³² În loc. Grădiștea, Srediștea Mică.

⁴³³ În loc. Târnăuța, Dorohoi.

⁴³⁴ În loc. Petrosita, Dâmbovița; Valea Mare, Muscel.

⁴³⁵ În loc. Lupșanu, Ialomița.

⁴³⁶ În loc. Vlădești, Covurlui.

⁴³⁷ În loc. Bălilești, Muscel.

⁴³⁸ În loc. Corbasca, Tecuci.

⁴³⁹ În loc. Petrosița, Dâmbovița.

nezeu pentru a prelungi viața unora⁴⁴⁰ și „stau la judecata de apoi”⁴⁴¹ și ca patron al casei și hram⁴⁴². În această zi se duc „finii la nași cu colaci mici iar la Crăciun vor merge cu colaci mari”⁴⁴³.

Cea mai mare sărbătoare a calendarului popular din luna noiembrie este Sf. Andrei (30 noiembrie), considerat a fi „cap de iarnă”⁴⁴⁴ ziua în care începe iarna. Sfântul Andrei este considerat a fi stăpânul lupilor⁴⁴⁵; „mai mare peste fiarele sălbatice”⁴⁴⁶; „mai mare peste strigoi”⁴⁴⁷, din care cauză trebuie ținut pentru ca „să nu mănânce lupii vitele”⁴⁴⁸; „să nu se puiască lupii”⁴⁴⁹ și pentru „ferirea casei de strigoi”⁴⁵⁰.

În seara ajunului și în ziua de Sf. Andrei femeile „nu se piaptână”⁴⁵¹; „nu mătură și nu dau gunoiul afară din casă”⁴⁵²; „nu împung cu acul”⁴⁵³; „nu lucrează nimeni, nu împrumută pe nimeni din casă”⁴⁵⁴ și mai cu seamă „nu împrumută foc și nu scot cenușa din casă deoarece vin lupii și dacă găsesc tăciuni se puiesc, iar dacă nu găsesc nu se puiesc”⁴⁵⁵. Nu se umblă cu unelte cu colți: greble, rașile, piepteni „ca să nu fie petrecuți printre dinții fiarelor”⁴⁵⁶ iar femeile „pisează usturoi și ung cu el vitele la bot, fac cruci pe la uși și ferestre ca să nu vină strigoi”⁴⁵⁷.

Acestea au fost principalele zile de sărbătoare și zile ținute din calendarul popular de la sfârșitul secolului al XIX-lea. Zilele de sărbătoare, după cum am văzut, sunt strâns legate de calendarul religios și sunt caracterizate de o anumită atmosferă determinată de: 1. o diminuare, până la absența totală, a activităților lucrative în favoarea celor cultural-spirituale;

2. o anumită stare de curățenie fizică atât la nivelul indivizilor cât și a locuinței și gospodăriei;

3. o preocupare a fiecărei familii pentru o alimentație deosebită decât cea cotidiană;

4. realizarea unei atmosfere de bună înțelegere atât în cadrul familial cât și al întregii colectivități obținută prin iertarea și împăcarea între cei doi certați, cerințe impuse și de taina împărtășaniei;

5. posibilitatea unor întâlniri și a petrecerii în comun atât la nivelul unor familii (mersul pe omenie) cât și la nivelul întregii colectivități (mersul la biserică, la horă, la cârciumă) cu care ocazie se aflau noutățile, se făceau schimburi de opinii, se cunoșteau mai bine între ei membrii colectivității.

⁴⁴⁰ În loc. Fârțânești, Covurlui.

⁴⁴¹ În loc. Aroneanu, Iași.

⁴⁴² În loc. Srediștea Mică.

⁴⁴³ În loc. Orlat.

⁴⁴⁴ În loc. Orlat, Mărginești; Luncavita, Tulcea.

⁴⁴⁵ În loc. Homocea, Tecuci; Odaia, Teleorman; Bădeni, Iași.

⁴⁴⁶ În loc. Zăbăloteni, Iași; Urecheni, Neamț; Cristești Botoșani.

⁴⁴⁷ În loc. Satu Nou, Tulcea.

⁴⁴⁸ În loc. Poienari, Muscel.

⁴⁴⁹ În loc. Nicorești, Tecuci.

⁴⁵⁰ În loc. Tibucanii de Sus, Neamț.

⁴⁵¹ În loc. Perieni, Iași; Homocea, Tecuci; Odaia, Teleorman.

⁴⁵² În loc. Nicorești, Tecuci.

⁴⁵³ În loc. Boboița, Mehedinți.

⁴⁵⁴ În loc. Rachitoasa, Corodu, Tecuci.

⁴⁵⁵ În loc. Nicorești Tecuci; „se iau și melitoaiele din curte ca să nu se bată strigoi cu ele” (Buciumi, Iași).

⁴⁵⁶ În loc. Bădărești, Iași.

⁴⁵⁷ În loc. Bătrânești, Roman.

Zilele ținute se caracterizează prin interdicția de a se efectua anumite activități lucrative cu scopul preîntâmpinării unor acțiuni cu influențe nefaste asupra vieții și bunurilor atât la nivelul unei familii cât și la nivelul întregii colectivități. Numărul mare al zilelor ținute, datele la care erau ele ținute, precum și unele explicații legate de necesitatea Ținerii lor, confirmă legătura dintre ele și sărbătorile religioase mai mici. Amplificarea influențelor nefaste pe care le ar putea provoca neținerea acestor zile ar putea fi o reacție din partea comunităților rurale față de încercarea autorităților laice și religioase de secularizare a calendarului religios desfășurată, după cum am văzut, pe parcursul a două secole.

IOAN TOȘA

HOLIDAYS, DAYS KEPT AND WORKING DAYS IN THE TRADITIONAL FOLK CALENDAR AT THE END OF 19th CENTURY

(Summary)

Writing the paper „Zile de sărbătoare ținute și zile de lucru și Calendarul popular de la sfârșitul secolului al XIX-lea” the author uses the less-known information in the answers sent to B. P. Hașdeu's questionnaire “Programme for gathering data on Romanian language” (1883) and N. Densușianu's “Questionnaire on historical traditions and antiquities of the countries inhabited by Romanians” (I 1893), from 1230 places, at the end of XIX-th century.

The paper begins with a presentation of the evolution of holidays number in the Orthodox calendar at the beginning of XVII-th century, revealing the causes that determined their decrease from 73 in 1627 to 27 by the end of XVIII-th century.

Further on, are presented the 27 religious holidays being dwelt upon: their importance in the religious calendar; the way rural communities prepared for these holidays; the number of calendar days correspondent to each holiday. The beliefs and traditional rites linked to each of these holidays are also presented, the author stressing — especially — upon those that in traditional mentality, had benefic or malefic influences on rural communities life and work.

The author presents, simultaneously with the presentation of holidays, the *days kept*, namely those days when some activities were forbidden just to avoid accidents in economical life of traditional village. Taking into account the date when these days were kept; the explanation on the necessity of keeping them, the author believes that these were initially religious holidays and were turned into working-days by church.